

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Andra Kammaren. N:o 61.

Lördagen den 16 Maj.

Kl. $\frac{3}{4}$ 10 f. m.

§ 1.

Herr Talmannen och Kammarens ledamöter begåfvo sig till rikssalen, der de, enligt Kongl. Maj:ts kallelse, egde infinna sig kl. 10 f. m. för att emottaga Kongl. Maj:ts svar i anledning af en utaf innevarande Riksdag antagen grundlagsförändring.

§ 2.

Efter återkomsten från rikssalen kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m. upplästes för justering protokollet för den 9 innevarande månad.

I sammanhang härmed anmäldes emot Kammarens nämnda dag fattade beslut om antagande af en ny värnpligtslag reservationer af Herrar *Svarthing, Lönegren, Gumælius, Toll, Helander, Wallberg, Ersson* i Vestlandaholm, *Larsson* i Löa, *Ahlström, Markstedt, Granlund, Nyqvist, Holm* och *Hellgrén*.

Det upplästa protokollet blef härefter af Kammaren godkänt.

§ 3.

Härefter anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet i dess Memorial N:o 6, punkten 1:o föreslagna, af Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

*Gemensam
omröstning.*

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill att i reglementena för Riksgäldskontoret och Riksbanken skola införas följande vilkorliga stadganden:

Gemensam
omröstning.
(Forts.)

“Vilkorligt stadgande

i

Reglementet för Riksgäldskontoret.

För den händelse att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor, ega Fullmäktige att på det sätt och uppå de vilkor i afseende å räntegodtgörelse, återbetalningsskyldighet m. m., som med Fullmäktige i Riksbanken aftalas, tillhandahålla Riksbanken svenska statens obligationer eller deremot svarande valuta i guld intill ett belopp af högst sju millioner kronor.

Vilkorligt stadgande

i

Reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning.

För den händelse att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor, ega Fullmäktige

dels att på det sätt och uppå de vilkor i afseende å räntegodtgörelse, återbetalningsskyldighet m. m., som med Fullmäktige i Riksgäldskontoret aftalas, uti Riksgäldskontoret lyfta svenska statens obligationer eller deremot svarande valuta i guld intill ett belopp af högst sju millioner kronor;

dels ock att på de vilkor, Fullmäktige må bestämma, i Riksbanken rediskontera af de enskilda bankerna öfvertagna inländska vexaslar intill belopp motsvarande för hvarje sådan bank hvad densamma vid 1884 års slut befinnes hafva haft i egna tiokronesedlar utelöpande“, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har den af Herr S. Johnson m. fl. väckta motionen, i enlighet med Första Kammarens beslut, blifvit af Riksdagen afslagen.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seglarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 112 Ja och 63 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt

nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 26 Ja och 72 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller..... 112 Ja och 63 Nej, sammanräkningen visar 138 Ja och 135 Nej; och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:
 Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11; och
 Lag-Utskottets Utlåtande N:o 62.

§ 5.

Till afgörande förekom 4:e punkten af Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 8, deruti Utskottet, i anledning af erhållen återremiss af 41:sta punkten af dess Betänkande N:o 5, om nedsättning i lastpenningarne, hemstält att Andra Kammaren måtte i ämnet fatta beslut. Utskottet hade i förstnämnda 41:sta punkt af Betänkandet N:o 5 hemstält, att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts i aflåten proposition framställda förslag, att den i § 4 af de vid gällande tulltaxa fogade underrättelser om hvad vid taxans tillämpning iakttagas bör under namn af *Lastpenningar* omförmälda afgift måtte från och med år 1886 utgå med ett till 10 öre nedsatt belopp.

Om nedsättning i lastpenningarne.

Efter uppläsande häraf anförde Herr Lönegren: Då denna fråga förra gången behandlades här i Kammaren, var jag bland dem, som yrkade afslag å Kongl. Maj:ts framställning om lastpenningarnes nedsättning från 14 till 10 öre pr ton. Jag har ej ändrat uppfattning sedan dess och vidhåller derfor mitt yrkande samt ber att i korthet få angifva skälen härför. Jag kan för min del ej bifalla den Kongl. propositionen, emedan svenska fartyg i utländska hamnar måste betala motsvarande afgifter till högre belopp än de här bestämda lastpenningarne, emedan vinsten och fördelen af den föreslagna nedsättningen hufvudsakligen skulle komma utländska rederier till godo. Af Kommerskollegii berättelse angående utrikes handeln och sjöfarten för år 1883, tabellerna 37 och 39, omfattande åren 1879—1883, synes att tontalet af vid rikets alla tullplatser in- och utklarerade utländska fartyg med omkring 80 procent öfverstiger det på svenska fartyg belöpande tontalet, och är det häraf klart, att nedsättningen i afgiften i samma proportion skulle komma utlandet till del. Af den minskning i statsinkomst af 200,000 kronor, som nedsättningen beräknas medföra, skulle således icke mer än omkring 60—70,000 kronor vara till favör för den inhemska sjöfarten. Vidare kan jag omöjligt få klart för mig, att den obetydliga nedsättningen af 4 öre pr ton, uppgående för ett medelstort fartyg till 8 à 10 kronor för resa, skulle i någon afsevärd mån kunna bidraga till upphjelpande af den svenska sjöfarten, eller att

Om nedsättning i lastpenningarne.
(Forts.)

en så ringa penning skulle kunna inverka vid uppgörandet af fraktslut eller med skäl kunna sägas vara betungande för vår import och export. Slutligen finner jag det vara oförsigtigt att icke behålla de skattekällor man har oförminskade för att kunna möta de allt mer och mer stegrade utgifter, som måste vara att motse i framtiden.

Deremot anser jag rätt och billigt att lindring i denna skatt beredes ångbåtar, som underhålla regelbunden förbindelse med utlandet, på samma sätt som nu är stadgad angående fyr- och båkmedlen; och vill jag äfven vara med om en nedsättning, ja till och med borttagandet helt och hållet af lastpengarne, om genom traktater med utländska makter motsvarande fördelar kunde i utländska hamnar beredas vår handel och sjöfart — att såsom present till utlandet eftergifva denna statens inkomst, dertill finner jag ej skäl.

Jag yrkar afslag å punkten.

Häruti förenade sig Herr *Svartling*.

Härefter lemnades ordet åt

Hans Excellens Herr Statsministern *Themptander*, som yttrade: Den som tagit del af det yttrande i denna fråga, jag till statsrådsprotokollet afgifvit, känner tillräckligt min uppfattning af densamma. Denna uppfattning är, att den skatt, hvarom här är fråga, utgör en af de oegentligheter, som ännu finnas kvar i vårt skattesystem. Det gäller här en skatt, lagd på det för verkställande af varutransport afsedda redskapet; och att göra sjelfva redskapet till skatteföremål måste väl erkännas vara en oegentlighet. Det är icke den fraktvinst som intjenas genom detta redskap, som är föremål för beskattningen — denna vinst blir beskattad i annan ordning — utan det är sjöfarten, och särskildt den som eger rum medelst svenska fartyg, hvilken blir underkastad en exceptionell beskattning derutinnan, att den, utom af inkomst- och stämpelskatt, jemväl träffas af en tillägsskatt i lastpenningarne.

För att i någon mån ådagalägga det oegentliga i en dylik beskattning äfvensom att det är sjelfva redskapet som, åtminstone i vissa fall, drabbas deraf, vill jag erinra derom, att lastpenningarne i åtskilliga fall jemväl utgå för barlastade fartyg samt till fulla beloppet äfven om fartyget endast till en mindre del af sin drägtighet är lastadt, d. v. s. blott innehar en ringa last.

Nu hör man emellertid mycken meningsskiljaktighet råda om hvem det är, som egentligen drabbas af denna skatt, huru vida det är sjöfarten eller varuegaren, för hvars räkning transporten verkställles. Detta är olika under olika omständigheter. I allmänhet kan det dock betraktas som regel, att skatten i fråga drabbar varuegaren, då det ju är gifvet att frakten måste rätta sig efter de omkostnader, som äro pålagda sjöfarten. För att visa, att lastpenningarne äfven ur den synpunkten att de hvila på sjelfva varan äro olämpliga, ber jag emellertid få nämna, att, under det att vid varubeskattningens bestämmande i tulltaxan man i allmänhet söker afpassa tullsatsernas olika belopp

efter varans beskaffenhet, lastpenningarne alltid utgå till oförändradt belopp efter fartygets dräktighet, ehvad lasten utgöres af en så dyrbar vara, som exempelvis specerier eller annat värdefullt styckegods, eller af en vara af ringa värde i förhållande till sin skrymmande art, som t. ex. stenkol. Det är ju en oegentlighet att hafva en lika tilläggs-skatt å varor, som äro till sin beskaffenhet och sitt värde sins emellan så väsentligen olika. Men utom det att denna skatt verkar såsom en tilläggsafgift utöfver de fastställda tullsatserna å tullpligtiga varor, verkar den äfven såsom en afgift på varor, hvilka enligt tulltaxan eljest äro från tullafgift befriade. Dessutom tynger denna tilläggs-beskattning äfven vid export af våra varor till utlandet, ty äfven då utgå lastpenningarne i åtskilliga fall. Följaktligen verkar den då såsom en afgift å våra exportartiklar, för hvilka, såsom bekant är, man dock numera icke anser lämpligt stadga någon utförseltull. I dessa fall drabbar afgiften dock i regeln den fraktade varan. Men det är onekligt, att afgiften i vissa fall icke kommer att drabba befraktarne utan skeppsredarne. Detta inträffar företrädesvis under ogynnsamma sjöfartskonjunkturer, då fraktvilkoren allt mer och mer nedpressas samt det ena fartyget bjuder under det andra. Vid sådant förhållande är det gifvet, att rederierna måste vidkännas en ytterligare minskning i sin fraktförtjenst derigenom att fartygen äro underkastade denna särskilda skatt; och vidare är det ju lätt att inse, att, då fartygen inkomma barlastade för att söka frakt, skatten i regeln drabbar rederierna.

*Om nedsätt-
ning i last-
penningarne.
(Forts.)*

Den föregående talaren yttrade, att den ifrågavarande afgiften icke skulle vara synnerligt betungande, och att den svenska sjöfartens ställning icke skulle i någon afsevärd mån förbättras genom den i och för sig obetydliga nedsättning af lastpenningarne, hvarom nu är fråga. Jag ber dervid få erinra, att sjöfarten har att vidkännas jemväl åtskilliga andra afgifter, och att hvarje nedsättning i några af dessa måste vara sjöfarten till gagn. Med den ärade talarens resonnement skulle man kunna försvara hvilken skatt som helst och motsätta sig hvilken skattelindring som helst. Skattelagstiftningens problem vore ju då mycket lätt lösta, om man blott hittade på en mängd skatter och gaf dem olika namn och lagade så, att enhvar af dem icke sattes till synnerligen högt belopp. Sedermera kunde man alltid motsätta sig hvarje lindring i en skatttitel, när den skatten för sig redan ju vore ganska låg. För mig ställer det sig alldeles klart, att det måste vara i sjöfartens intresse att göra en nedsättning i lastpenningarne, då tillfälle dertill erbjuder sig.

Beträffande vidare det påstående, som man ofta hört framhållas, att lastpenningarne äro så lämpliga därför att de drabba utländska redare, hvilkas fartyg besöka våra hamnar, och att man icke på annat sätt än genom denna beskattning kan komma åt den förtjenst, som de erhålla genom fraktfart till och från svenska hamnar, så är det väl sant, att man med denna beskattning äfven träffar de utländska fartygen. Men, såsom jag förut nämnt, enligt regeln är det varuegaren såsom befraktare, hvilken drabbas af denna skatt, och således måste svenska folket vidkännas denna afgift, ehvad varutransporten sker

*Om nedsätt-
ning i last-
penningarne.*
(Forts.)

med svenska eller utländska fartyg. Men, mine herrar, om man erkänner att denna afgift i och för sig är oegentlig, så kan det väl icke finnas något skäl för att låta vår svenska sjöfart allt framgent drabbas af denna beskattning blott därför att man skall få det nöjet att med skatten träffa utländska rederier, i synnerhet när man vet att det oftast icke är dessa rederier utan de svenska varuegarne, som få betala skatten.

Man har vidare erinrat om de stora utgifter, som i utländska hamnar drabba svenska fartyg, äfvensom framhållit, att våra fartyg borde i främmande länders hamnar tillerkännas fördelar, motsvarande den lindring i afgiften, som utländska fartyg skulle beredas i våra hamnar genom den ifrågasatta nedsättningen i lastpenningarne. Det är mycket lätt att drifva denna sats. Men det längsta, hvartill man i detta fall kan komma genom traktater, är ju att tillförsäkra våra fartyg samma behandling i främmande länders hamnar som den mest gynnade nations fartyg. Ej kunna vi begära, att våra fartyg i främmande hamnar skola beskattas lindrigare än andra nationers fartyg. Hvad de stora sjöfartsidkande nationerna måste för sina fartyg underkasta sig i andra länders hamnar, det måste ju också gälla för våra fartyg i samma hamnar. Men af vigt för oss är, att icke våra fartyg blifva i utlandet sämre behandlade än andra nationers, och för att bereda oss den förmånen, måste vi i våra hamnar göra de främmande fartygen likställda med våra egna i fråga om afgifter. Skulle vi befria våra egna fartyg från lastpenningarne och bibehålla dem endast för utländska, vore det den största skada vi kunde tillfoga vår egen sjöfart. Ty, såsom herrarne veta, besöka våra fartyg främmande hamnar öfver allt i hela världen, och det är angeläget för dem att, hvart de än komma, vara tillförsäkrade samma behandling, som der tillgodokommer de mest gynnade nationer. Annars skulle våra svenska fartyg i utländska hamnar underkastas en differentiel beskattning, som utestängde dem från all möjlighet att täfva med andra nationers. Ingen må därför inbilla sig, att man skulle tillgodose vår svenska sjöfart genom att bereda den en undantagsställning i hemlandets hamnar, som endast skulle hafva till följd, att svenska fartyg i stället i främmande länder komme att behandlas på ett mera ogynnsamt sätt än öfriga nationers. Det sträfvande, som utmärker våra åtgöranden i afseende på förhållandena i detta fall till andra länder, går också ut på att genom traktater tillförsäkra oss de förmåner, som der tillkomma de mest gynnade nationer; och vilkoret för att detta sträfvande må lyckas är, som jag redan sagt, att icke hemma hos oss låta främmande fartyg betala högre afgifter än våra egna.

På grund af hvad jag nu anfört och då jag känner denna Kammares sträfvanden att småningom utplåna qvarstående oegentligheter i vår skattelagstiftning, hoppas jag, att förslaget om en lindring i den under namn af lastpenningar existerande särskilda beskattningen å sjöfarten skall hafva varma vänner i Kammaren och framgång därför vara att påräkna för den af Bevillings-Dittskottet förordade Kongl. propositionen i ämnet.

Herr Herslow anförde: Jag är den förste talaren särdeles tacksam för den välvilja, han tillkännagaf sig hysa för den del af svenska sjöfarten, som lider svårast af lastpenningarne, eller de fartyg, hvilka ombesörja den reguliera ångbåtskommunikationen. Men jag är öfvertygad att han vid närmare granskning skall gå ett steg längre och erkänna, att, om vi verkligen vilja vår handel och sjöfart väl, vi, liksom regeringen, måste hålla på att denna nedsättning skall komma äfven öfriga fartyg till del. Jag hade tänkt yttra några ord om denna pålagas irrationella natur; men efter Herr Statsministerns anförande kan jag hänföra mig till hvad han yttrat om oegentligheten af denna beskattning, som icke träffar rörelsens afkastning, icke träffar rörelsen sjelf, utan är lagd på rörelsens organ, näringsens verktyg, och således jemförlig med en skatt på lokomotivet eller på plogen. Jag lemnar därför denna punkt, men då jag hör ännu en gång påståenden upprepas, att vi hafva särskild anledning att behålla lastpenningarne, därför att den skatten upptages hufvudsakligen af främmande makters fartyg i våra hamnar, så ber jag i stället få yttra några ord om denna del af frågan. Hur ställer sig i sjelfva verket den saken? Hvem får lastpenningar, hamnafgifter och tullbeskattning?

Frågan är invecklad. Att beräkna hur dessa afgifter, som påläggas omsättningen, fördela sig på producenten, transportören, konsumenten och alla mellanhänderna, är en svår uppgift, ja omöjlig att exakt lösa, särskildt därför, att man här ej kan komma till allmänt giltiga, fasta procentsatser, utan kommer till förhållanden, som oafbrutet variera. En sak kunna vi emellertid lätt inse, och den är för den fråga, som nu debatteras, nog; det är ej det lilla landet som dikterar prisen. Ett land, hvars både köpe- och saluförmåga äro ringa, måste för hvad det har att sälja taga världsmarknadens pris på den utländska importplatsen och för hvad det har att köpa erlægga världsmarknadens prisnotering på den utländska exportplatsen; fördyras transportkostnaden, så får det lilla landet bära den kostnadsökningen på både sin export och sin import. Om vi taga England till exempel, måste vi i Sverige betala de pris, som England vid sin utförsel kan betinga sig för sina varor, och taga det pris England i London kan köpa samma vara för. Vore vi ett stort land, kunde vi influera på prisen vid exporten så väl som vid importen. Men ett litet land måste, utan förmåga att reagera deremot, underkasta sig världsmarknadens bestämmelser. Vi böra därför väl akta oss att onödigtvis förhöja prisen genom afgifter, som föröka fraktkostnaderna, ty dem bära vi sjelfva. Deremot kommer å andra sidan också hvarje lindring i fraktkostnad oss till godo, antingen fraktningen sker med egna eller främmande fartyg. Man förbilligar för oss den vara vi importera genom att göra transporten billigare och fördyrar densamma för oss genom att höja fraktkostnaderna. På samma sätt i fråga om den vara vi exportera: få vi lägre fraktkostnad, så få vi högre nettovinst på den, och stiger transportkostnaden, så sjunker nettovinsten för oss, för det mindre landets exportörer.

Men, heter det kanske, om också det på sådant sätt alltid är det mindre landet, som bär den andel i lastpenningarne som träffar

Om nedsättning i lastpenningarne.
(Forts.)

Om nedsättning i lastpenningarne.
(Forts.)

varuegaren, så måste väl någon andel bäras af fartygsegaren, och det kan vara en utländing. Hurudan är proportionen mellan dessa båda andelar? Under olika konjunkture ställer sig förhållandet olika. Hafva fartygen godt om frakter, får befraktaren taga på sig den förhöjning i transportkostnad, som ligger i högre lastpenningar; är det deremot ondt om frakter, och fartygen, såsom nu är fallet, hafva svårt att uppsöka platser, hvarifrån de kunna erhålla full frakt, måste man på hvad vilkor som helst taga frakten; och då måste skeppsredaren på sitt konto delvis eller helt också taga lastpenningarne, äfven om han dermed ytterligare riskerar att förlora på affären.

Alltså, om vi fördela lastpenningarne i tvenne parter, en som bäres af varans egare och en annan som bäres af fartyget, så får det mindre landet alltid bära varuegarens part, vare sig det är fråga om export eller import, och fartygsredaren den part, som träffar fartyget. En nedsättning i lastpenningarna blir därför alltid en fördel för våra exportörer och importörer äfvensom för våra svenska skeppsredare. Endast en mindre andel af lastpenningarne, som under vissa konjunkture belöper sig på sjelfva fartyget, kan falla på utländingen; och endast i proportion till denna andel kan *han* få fördel af den föreslagna nedsättningen. Huru stor denna del är, kan icke lätt räknas ut, men säkert är — jag tror mig i det föregående hafva visat det — att den siffran icke framgår blott ur en uppgift om tontalet på utländska fartyg i våra hamnar.

Är nu denna lindring för våra ex- och importörer och för våra svenska redare befogad och önskvärd? De effekter, hvarmed man hufvudsakligen befraktar fartyg i våra svenska hamnar, äro ju trä och jern. Såväl trä- som jernaffärerna hafva under många år icke haft sådana konjunkture, att det kan vara skäl att fördyra transporten af dessa varor från tillverknings- till saluplatsen; och våra skeppsredare hafva likaledes sedan lång tid tillbaka arbetat under så tryckta konjunkture, att de rederifirmor skattat sig lyckliga, som med 50 procents förlust på verkliga värdet lyckats sälja sina fartyg. Säkerligen finnas inom denna Kammare många, som hafva ännu fullständigare reda på sjöfartens ställning än jag och hvilka kunna bekräfta den satsen, att under de sista åren de skeppsredare varit de lyckligaste, som lyckats göra sig af med sina fartyg. Under sådana förhållanden hemställer jag, huru vida icke en skattelindring, i den mån man kan anse en del af dessa lastpenningar böra bortfalla, är fullt befogad. Hvad våra större exportörer beträffar, hemställer jag, huru vida våra större exportartiklar, jern och trä, verkligen öfverbetalts så under sista tiden, att vi icke böra begagna tillfället nu, då regeringen bjuder dem en afgiftslättnad, att söka få åt dem denna lilla hjälp, under det de afvakta bättre konjunkture. I fråga om importen är ju konkurrensen nu för tiden så stark, att den lilla vinst, som göres genom lastpenningarnes borttagande, kommer oss såsom köpare till godo.

Detta till svar å de invändningar, som gjorts mot det rimliga och berättigade i borttagandet af denna skatt! Det fans emellertid äfven ett annat skäl, ett taktiskt, som förorsakade återremissen, det skälet som påverkade majoriteten i denna Kammare, nemligen att man först

ville se, huru vida de lindringar i skatteväg, hvarpå jordbruket gjorde anspråk, skulle vinna framgång, innan man ville bevilja en stadsmannanäring motsvarande eftergift. Grundskattefrågan är nu afgjord, och den anledningen till afslag sålunda bortfallen. Vi uppmanas nu att fatta beslut, och jag hoppas att, sedan detta hinder numera bortfallit, herrarne, i medvetandet om det berättigade i städernas anspråk och orimligheten af den skatt, hvarom här är fråga, måtte bifalla hvad Första Kammaren redan beslutat.

Om nedsättning i lastpenningarne.
(Forts.)

Med Herr Herslow instämde Herrar *Ol. Melin, Thestrup, Lindgren, Ahlström, Gibson, Sahlström, Sjöcrona, Smith, Sundin, Blomberg, Arhusiander, Meyer* och *Wretlind* m. fl.

Herr Hammarberg: Jag vill endast tillägga att, då, såsom herrarna veta, denna fråga stått på dagordningen i nära 40 år, det kan vara på tiden att få den afgjord. Till hvad Hans Excellens Herr Statsministern yttrat har jag icke något att tillägga, utan anhåller i öfverensstämmelse dermed och i full konsekvens med förut fattade beslut få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets förevarande, i 41:a punkten af betänkandet N:o 5 gjorda hemställan som ock på afslag derå; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i 41:sta punkten af Betänkandet N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Bevillnings-Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen företogs och utföll med 140 ja mot 49 nej; hvadan Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

§ 6.

Härefter företogs till behandling Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 5, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

Angående ny instruktion för Riksdagens revisorer.

Angående
ny instruk-
tion för
Riksdagens
revisorer.
(Forts.)

I punkten a) af förevarande utlåtande hemstälde Utskottet, att Riksdagen måtte antaga en, med ledning af ett utaf för ändamålet af Kongl. Maj:t särskildt tillsatte komiterade i sådant afseende framlagdt förslag, inom Utskottet uppgjord instruktion för Riksdagens revisorer af stats-banko- och riksgäldsverken.

§§ 1—16 i förevarande instruktion äfvensom rubriken till förra afdelningen godkändes.

§ 17 var af följande lydelse:

Om revisorererna besluta besök hos eller resa till sådant utom hufvudstaden beläget verk eller inrättning, som hör till statsverket, böra revisorererna hos Statsministern eller, om denne är tjenstledig, Statsrådets äldste i tjenst varande ledamot — så vidt lämpligen kan ske före resans anträdande — härom göra anmälan.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Gumælius: Detta förslag till instruktion har tillkommit genom en kompromiss. Inom Utskottet hafva derom vidlyftiga öfverläggningar försiggått vid flera tillfällen, och vi trodde på den sidan jag tillhör, att vi kommit till en öfverenskommelse, hvarigenom ömse-sidig belåtenhet var ernådd. Hvad särskildt 17 § beträffar, är den, i det skick, den nu föreligger, formulerad egentligen af våra motståndare i Utskottet, och det kan då icke annat än förvåna mig att finna, att den lydelse, som vi från vår sida antogo, under förutsättning att det instruktionsförslag, som skulle framläggas, i allmänhet skulle finnas för båda sidorna antagligt, föranledt reservationer. Jag förmodar vid sådant förhållande, att i Första Kammaren invändningar mot denna paragraf komma att göras, i synnerhet som jag erfarit, att i Första Kammaren några af de föregående paragraferna redan blifvit ändrade. Vid det förhållandet tillåter jag mig hemställa, om icke 17 § helt enkelt kunde utgå, ty jag tviflar på, att vi kunna komma öfverens i båda Kamrarne om lika lydelse af denna paragraf. I nu gällande instruktion finnes icke någon motsvarighet till den 17 §, och jag inser därför icke nödvändigheten utaf att införa en sådan. Inom komitén gjordes visserligen yrkande på att insätta denna nya bestämmelse i instruktionen, men detta dock egentligen från konservativ sida; men kan man icke komma öfverens om huru den nya bestämmelsen bör formuleras, är det så godt att låta den utgå.

Bland de skäl, som i Första Kammaren anfördes emot en af de paragrafer, som der redan ändrats (den 2:dra), var också det, att sådana bestämmelser lämpligen kunde införas i den arbetsordning, hvarje revision för sig uppgör och hvarom redan 4 § talar. Jag föreställer mig, att om en eller annan revision finner en sådan bestämmelse som § 17 innehåller nödvändig, så kan den införas i den arbetsordning, dit talare i Första Kammaren ville förvisa andra i förslaget intagna och i Andra Kammaren godkända bestämmelser.

Vid sådant förhållande och utan att för ögonblicket anse behöfligt ingå i sakpröfning af hvad som stadgas i 17 § hemställer jag, att denna för instruktionsförslaget nya paragraf måtte utgå, på samma

gång jag får anhålla att, om detta mitt yrkande bifalles, nummerordningen på de följande paragraferna måtte ändras till följd af en sådan anslutning.

Häruti förenade sig Herrar *Pehrsson* i Törneryd, *Carl Ifvarsson, Hedin, Johansson* från Stockholm, *Lyttkens, Sven Nilsson* och *O. B. Olsson*.

Med bifall till den af Herr Gumælius sålunda gjorda framställning och efter af Herr Talmannen gifna propositioner, beslöt Kammararen, att förevarande § 17 skulle ur instruktionen utgå.

Återstående delar af instruktionen blefvo af Kammararen godkända, med iakttagande af den rättelse i fråga om paragrafernas nummerordning, som blefve en följd af uteslutandet af § 17.

Utskottets under punkten a) gjorda *hemställan* förklarades besvarad genom Kammararens i ärendet fattade, här ofvan antecknade beslut.

Punkterna b) c) och d).

Biföllos.

§ 7.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 53, med anledning af väckt motion om Kongl. Maj:ts rätt att disponera besparingar å hufvudtitlarne.

I en inom Andra Kammararen väckt motion (N:o 20) hade Herr *Adolf Hedin* på anförda skäl föreslagit, att Stats-Utskottet ville, efter granskning af förut gällande föreskrifter om Kongl. Maj:ts rätt att förfoga öfver uppkommande besparingar, föreslå bestämmelser i ämnet att gälla under det år, hvars budget reglerades af den nu församlade Riksdagen.

Med anledning häraf hemställde Utskottet i detta utlåtande, att Riksdagen måtte besluta, att vid statsregleringen för nästkommande år de i Rikets Ständers skrifvelse den 12 Maj 1841 angifna grunder i afseende å dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne fortfarande skola blifva gällande.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst erhöll motionären

Herr Hedin ordet och anförde: Jag skall icke, Herr Talman, göra något yrkande om ändring i Stats-Utskottets förslag, men jag anser det vara i sin ordning att påpeka den mindre rigtiga uppgift, som förekommer nederst på sid. 4 i Stats-Utskottets historik. Der yttras att: "i afseende på dessa anslag" — förslagsanslagen och reservationsanslagen -- "har städse iakttagits, beträffande förslagsanslagen, att uppkommande besparingar å dessa ej af Kongl. Maj:t disponeras, samt beträffande reservationsanslagen, att uppkommande besparingar å dessa anslag reserveras för att till endast det med hvart

Angående ny instruktion för Riksdagens revisorer.
(Forts.)

Angående Kongl. Maj:ts rätt att disponera besparingar å hufvudtitlarne.

*Angående
Kongl. Maj:ts
rätt att disponera
besparingar & huf-
vudtitlarnes.*
(Forts.)

och ett sådant anslag uttryckligen angifna ändamål användas“. Det är icke förhållandet, hvad Stats-Utskottet här uppgifvit, att detta alltid iakttagits, utan undantagen från den regeln äro icke så alldeles sällsynta. Jag skall nämna några. Af 1870 års revisionsberättelse beträffande sjöförvaltningen kan inhentas, att behållningar å både förslagsanslag och extra anslag hafva blifvit förvandlade till besparingar. Af § 10 i samma afdelning af 1870 års revisionsberättelse kan inhentas, att man gjort reservationer å förslagsanslag. Af Riksdagens skrifvelse N:o 46 år 1871 kan inhentas, huru Kongl. Maj:t disponerat förväntade, eventuella, icke befintliga, ännu mindre till beloppet kända besparingar, och huru besparingar användts till löner, löneförhöjningar och arfvoden. Af Riksdagens skrifvelse N:o 35 år 1873 kan inhentas, huru besparingar användts till permanenta arfvoden o. s. v. Jag skall för öfrigt blott erinra om en af de märkvärdigaste tilldragelser inom besparingarnas historia, nemligen huru man arrangerat besparingar för att bygga det nya huset till sjökartekontoret. Jag borde således kanske vidhålla rigtigheten af mitt yrkande, att någon granskning egnades de 1840 meddelade bestämmelserna, att en något förtydligande utläggning skänktes dem och att med tillägg af de förklaringar, som tillkommit i åtskilliga Riksdagens skrivelser, allt detta sammanfattades i ett dokument, men hvad som icke sker nu kan till äfventyrs, om behof uppstår, ske framdeles, och jag anhåller nu om bifall till Utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

*Angående
nedsättning i
afgälden för
upphörd ar-
betsskyldig-
het till Måns-
torps kungs-
gård.*

Till afgörande förelåg vidare Stats-Utskottets Utlåtande N:o 54, i anledning af väckt motion angående nedsättning i den vissa hemman åliggande afgäld för upphörd arbetsskyldighet till Månstorps kungsgård. Motionären Herr *M. Dahn* hade föreslagit, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i 1883 års Riksdags beslut, angående upphörande af arbetsskyldighets utgörande in natura till vissa kungsgårdar i Skåne, att arbetsskyldige till Månstorps kungsgård måtte få ersätta denna skyldighet med 4 tunnor korn om året för hvarje helt arbete att lösas efter årets markegångstaxa, men hemstälde Utskottet, att motionen måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr *Dahn*: Då jag läste Stats-Utskottets utlåtande i denna fråga och jemförde det med ett annat utlåtande från samma Utskott angående det afsutna kavalleriet, kom jag att tänka på en viss professor, som skulle försvara ett visst konsistorii under lika omständigheter fattadt olika beslut. Han sade: "ibland göra vi så, ibland annorlunda". Så har Stats-Utskottet gjort i detta fall. År 1884 beslöt Riksdagen på grund af en utredning af Kammarrådet *Anderson*, att rusthållare på afsutna rusthåll skulle få lösa sin skyldighet till natura

prestationer mot erläggande af 40 kronor. Redan i år kom regeringen med en ny utredning, eller att de skulle få lösa dem mot erläggande af 23 kronor, och Stats-Utskottet har kommit till det resultatet, att 20 kronor vore tillräckligt. På detta sätt få dessa rusthållare rättighet att lösa, men vilja de det icke, hafva de icke någon skyldighet dertill. 1844 gjorde ett annat kammarråd, Cassel, en uträkning med afseende på hofveriskyldigheten och naturaprestationerna till kungsgårdarne i Skåne. Enligt denna uträkning skulle hofveriskyldigheten få lösas med 10 tunnor 24 kappar spanmål, hälften råg och hälften korn. Men när arbetsbönderna tillfrågades, om de ville ersätta sina arbetsskyldigheter med en dylik lösen, sade de nej; och ännu aldrig har det händt, att någon arrendator som ersättning för arbetet begärt högre lösen än 5 tunnor spanmål. 1861 tillfrågades arbetsbönderna å nyo, om de ville ingå på en sådan lösen som den Kammarrådet Cassel föreslagit; men de svarade återigen nej. 1871, då kungsgården utarrenderades på nytt, erbjöd den nye arrendatorn de arbetsskyldige att få lösa denna skyldighet med 4 tunnor korn. Arrendatorn insåg nemligen, att förbättrade kommunikationer och arbetsmetoder väsentligen lindrat naturaprestationernas karakter. Denna fixering gingo bönderna in på, likväl icke för hela arrendetiden, utan endast tills Riksdagen fattat beslut angående grundskatternas afskrifning. 1883 års Riksdag beslöt, utan arbetsböndernas hörande, att de skulle betala den afgäld, som de vägrat vid tvenne föregående tillfällen, 1844 och 1861, då arbetsskyldigheten var af svårare beskaffenhet än nu. Hvarför de 1844 och 1861 tillfrågades, kan jag icke förstå, såvida man icke ansåg det vara deras rättighet att utgöra prestationerna in natura, om de ville, och att löseersättningen derifrån skulle bero på frivillig öfverenskommelse. Att dessa naturaprestationer varit för högt satta enligt Kammarrådet Cassels beräkningar, är så mycket säkrare, som ingen arrendator eller boställsinnehafvare någonsin förmått pressa fram högre afgäld af bönderna än 4 eller 5 tunnor korn i stället för de 11 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, som var beräknadt af Cassel. Då man gör sådana beräkningar, måste man för öfrigt taga hänsyn till en mängd faktorer, olika för olika orter och tider. Hvad som gäller på ett ställe gäller icke på ett annat. Det är samma förhållande, som då man först beräknade rusthållspersedlarne vid det afsutna kavalleriet till 40 kronor, men regeringen kom till ett annat resultat. Cassels uträkning år 1844 led af samma felaktigheter som Kammarrådet Andersons, förorsakad af bristande *praktisk sakkännedom* i ärendet. Dessa embetsmäns stora kamerala kunskaper vill jag naturligtvis härmed icke på ringaste sätt förneka eller betvifla. I de kontrakt, hvarigenom staten öfverlät egendomarne till skattearbetsbönderna står det, att staten sålde egendomarne "under skattemannabörd med allt hvad dertill hörde och lagligen tillvinnas kan att af bonden egas och besittas med allt hvad lag förmår" för en viss köpesumma, angifven i daler silfvermynt, jemte skyldighet för arbetsbönderna att göra arbete till Månstorps kungsgård i enlighet med 1706 års kontrakt. Då vill jag fråga, om icke i köpeskillingen ingick just arbetets utgörande in natura; och huru kan man då tvinga bön-

*Angående
nedsättning i
afgålden för
upphörd ar-
betsskyldig-
het till
Månstorps
kungsgård.
(Forts.)*

*Angående
nedsättning i
afgålden för
upphörd ar-
betsskyldig-
het till
Månstorps
kungsgård.
(Forts.)*

derna att för detta besvär, erlægga en afgift, som är större än någon arrendator ens satt i fråga? Utskottet har sagt, att bönderna undandragit sig arbetsskyldighetens utgörande. Nej, det hafva de icke gjort, men de hafva undandragit sig eller vägrat betala ersättningskyldigheten enligt Kammarrådet Cassels uträkning, när de blifvit tillfrågade. Märk det! Om denna ersättningskyldighet ålegat dem, tror jag icke de förut skulle hafva blifvit tillfrågade, om de ville ingå på den; utan bevisar just detta, att denna skyldighet icke ålegat dem. Man har således nu 1883 genom maktspråk, utan deras hörande och mot deras rättmätiga protester, tvungit dem till att betala en skatt mer än dubbelt tyngre än den de hittills burit, och detta allt under sken af att bereda dem en s. k. skattelindring. En vacker skattelindring, der bonden får dubbel skatt, under det arrendatorn får dubbel ersättning för hofveriet jemte en fjerdedel deröfver för förment lidande.

Jag kan naturligtvis nu icke begära att få min motion igenom, sådan den föreligger, och jag har därför tänkt mig ett annat förslag, som jag anser, att åtminstone denna Kammare skulle kunna gå in på. Förslaget lyder sålunda: Då det visat sig, att ersättningen för upphörd arbetsskyldighet till vissa kungsgårdar i ganska väsentlig mån öfverskrider den lösen för arbetet, hvilken genom frivillig öfverenskommelse emellan arbetsbönder och innehafvare af kungsgårdarne hittills erlagts, och då det ingalunda varit Riksdagens mening, att dessa arbetsbönder skulle påläggas en tyngre skattebördä än de hittills burit, utan fast mer genom fixering af arbetsskyldigheten beredas en skattelindring; får Riksdagen härmed i underdånig skrifvelse anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke innehafvarne af arbetshemman under Månstorps kungsgård borde få lösa sin arbetsskyldighet i enlighet med det emellan dem och innehafvaren af kungsgården senast öfverenskomna kontrakt.

Det åberopade kontraktet är af år 1871 och deri föreskrifves såsom afgäld 4 tunnor korn. Herr Talman! Jag anhåller om proposition på detta mitt yrkande.

Herr O. B. Olsson: För min del kan jag icke annat än erkänna, att Herr Dahns motion har giltiga skäl för sig. Då Kammarrådet Cassel på uppdrag af regeringen år 1844 verkställde sina beräkningar i afseende på värdet å arbetsskyldigheten till kungsgårdarne, hade man helt andra arbetsmetoder vid dessa kungsgårdar än nu i allmänhet är fallet. Jag minnes mycket väl att på den tiden skulle vintersäden, äfvensom liggande vårsäd, skäras med handskära eller s. k. seglar och den hofveriskyldigheten för drifning tilldelat åkerjorden måste verkställas, så ofta derom tillsades eller budades, och för beredningen af jorden till hvarje särskildt sädeslag inträffade den årligen sex och åtta gånger enligt dåvarande brukningssätt; samma förhållande egde rum i afseende på inberandet af skörden, som genom höets flera gånger förnyade vändning och sådeskärfvarnes lösning m. m. Detta brukningssätt upptog ganska mycken tid i jemförelse med det nuvarande brukningssättet. På grund af dessa arbetsmetoder uppskattade Cassel arbetsskyldigheten efter dagsverkna, hvilka då voro mer än dubbelt

så många för samma arbetes utförande, som nu är förhållandet. Här-till hafva nu kommit andra omständigheter. Dessa arbetsskyldiga hem-man skulle då underhålla all kungsgårdarnes stängsel så väl mellan in- och utegorna som mellan åkergårderna och höstnadsvångarna. Men genom den nya stängselförordningen är denna skyldighet numera icke på långt när så betungande som förut; de arbetsskyldige kunna der-för numera i detta hänseende fullgöra sin skyldighet mer än hälften så billigt som förr. Sålunda hafva arbetsmetoderna numera väsent-ligen förbättrats, och stängselskyldigheten genom en förändrad lagstiftning väsentligen minskats, sedan de beräkningar uppgjordes, som fortfarande ligga till grund för arbetsskyldighetens utgörande. Då 1883 års Riksdag fann skäligt vidtaga lindringar i afseende på denna arbetsskyldighet, var det väl äfven meningen att så skulle ske. Men hvad har inträffat? Jo, i stället för att erhålla lindringar, hafva de arbetsskyldige väsentligt betungats. Inom mitt kommittentskap finnas tvenne stora kungsgårdar, Sandby och Mölleröd. Jag har erhållit en skrifvelse från min hemort, hvari säges, att arbetsskyldige, som förut erlagt endast 50 kronor 83 öre för arbetsskyldigheten, numera i följd af 1883 års riksdagsbeslut få betala 85 kronor 25 öre för att slippa utgöra denna skyldighet. Sålunda hafva de blifvit mera betungade, ehuru meningen var, att de skulle få lindring. Under sådana förhållanden finner jag det hafva stora skäl för sig, att Riksdagen bifaller Herr Dahus förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, på det att de arbetsskyldiga måtte få rättvisa samt komma i åtnjutande af hvad Riksdagen i detta fall afsåg.

Härtill kommer, att arbetsskyldigheten grundar sig på arbets-kontrakt, upprättade i slutet på 1600-talet och början på 1700-talet emellan dåvarande innehafvarne af ifrågavarande arbetskyldiga hem-man och Kongl. Maj:t och Kronan, hvarigenom de förra endast för-bundit sig till arbetsskyldighetens fullgörande in natura. Nu vill man tvinga dem att afstå derifrån och i stället betala ett penningbelopp, som vederbörande funnit godt att bestämma och som i väsentlig mån öfverstiger värdet af arbetet in natura. Jag hemställer om detta är rätt. Om icke Riksdagen vill gifva dem rättvisa, är jag öfvertygad om, att dessa arbetsskyldige bönder icke skola finna sig i ett så god-tyckligt förfarande, utan i stället på laglig väg söka rättvisa, hvilken Högsta Domstolen utan tvifvel skall tilldela dem, så att de i följd af sina genom skatteköp gällande kontrakt äfven framdeles få fullgöra sin arbetsskyldighet in natura.

I följd af hvad jag yttrat instämmer jag i det af Herr Dahn gjorda yrkandet om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, ehuru jag visser-ligen icke till alla delar kan gilla densamma, sådan den blifvit af Herr Dahn formulerad.

Herr Hedin: Herr Talman! Äfven jag vågar tro, att Stats-Utskottet i detta fall bort göra icke *så*, utan *annorlunda*.

Då 1883 års riksdagsbeslut fattades rörande det förevarande äm-net, förestälde sig mången, att man dermed för alltid skaffat ur ver-len en af de mera sega och kinkiga riksdagsfågorna. Den har varit seg och kinkig; den har varit i större eller mindre utsträckning före-

*Angående
nedsättning i
afgålden för
upphörd ar-
betsskyldig-
het till
Månstors
kungsgård.
(Forts.)*

*Angående
nedsättning i
afgålden för
upphörd ar-
betskyldig-
het till
Månstorps
kungsgård.
(Forts.)*

mål för representationens handläggning och beslut vid icke mindre än femton af de 16 lagtima och urtima ständsriksdagarna från 1809 till 1866; vid en och annan af dessa riksdagar hafva två, någon gång till och med tre särskilda beslut vid en och samma riksdag fattats angående någon del af ifrågavarande onus. Frågan om dagsverksskyldigheten har vidare varit föremål för behandling vid 7 eller 8 riksdagar under det nya statsskicket och vid 4 af dessa riksdagar föranledt beslut. Man trodde, att med 1883 års riksdagsbeslut frågan i hela dess omfattning vore en gång för alla förhjelpt från Riksdagens föredragningslista. Men att och hvarför icke så skett, det framgår klarligen af hvad motionären anført dels i sin motion och dels under sitt nyss hållna yttrande. Det är ganska sant, att 1883 års riksdagsbeslut icke är i allo att klandra, ty beträffande den återstod af arbetskyldighet, som då reglerades, har beslutet åstadkommit, att en naturaprestation af den allra förhatligaste karakter — därför att den har, så att säga, ett slafmärke — icke mer kan återkomma i sin förra form. Men å andra sidan synes det mig vara otvivelaktigt ådagalagdt, att 1883 års beslut ledde till en verklig skatteförhöjning för vissa skattskyldige. Om således ett misstag förefans i 1883 års beslut, kan jag icke se annat, än att det är rätt att erkänna detta misstag och söka afhjelpa detsamma ju förr dess hellre. Nu är det väl sant, att Stats-Usskottet icke erkänner, att ett misstag blifvit begånget, ty Utskottet säger, att de arbetsskyldige först undandragit sig fullgörande af sin arbetsskyldighet och därför icke hade någon fördel af den skedda regleringen, men jag för min del kan icke se, att denna uppfattning är riktig. För mig ställer sig nemligen saken så, att det värde å detta onus, som 1844 uträknades, i verkligheten mer eller mindre öfverstigit det ursprungliga värdet deraf, detta förmodligen i följd deraf att, likasom alla varuvärden, också värdet af den personliga arbetskraften under tidernas lopp stigit högst betydligt emot dess värde omkring år 1706. Emellertid hade, i följd af omständigheter, för hvilka motionären i sin motion redogjort, värdet af detta onus under innevarande århundrade faktiskt sjunkit under hvad år 1844 af en kameralist uträknades såsom den aritmetiska motsvarigheten mot dess ursprungliga värde. Ett lägre, ett mindre tryckande onus var sålunda häfdvunnet, då 1883 års beslut fattades. Under sådana förhållanden synes det mig icke vara billigt, att man påtvingar ifrågavarande f. d. arbetsskyldige en betydlig förhöjning af deras onus, derigenom att det fixerats till betydligt lägre belopp än hvad det i senare tider verkligen varit. Och på dessa skäl kan jag icke annat än finna riktigt att understödja motionärens skrifvelse-förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Carl Ifvarsson: Det föreliggande förslaget är sådant, som det uppgjordes på inkomstafdelningen inom Utskottet; inom plenum egnades icke mycken tid åt frågan. Men jag vill dock erinra om hvad som torde vara Kammaren bekant, nemligen att en reglering af arbetskyldigheten nyligen egt rum, och att man med afseende derå kan säga, att desse arbetsskyldige väl i viss mening lida orätt

men i annan åter icke, hvilket förhållande beror på att vid de förändringar af denna skyldighet, som egt rum, har man utgått från beräkning af den skyldighet, de borde utgöra till kungsgårdarne, enligt äldre bestämmelser, utan hänsyn dertill att de faktiskt varit under många år befriade från en del af dessa skyldigheter. Så till exempel har deras forna åliggande att underhålla stängsel helt och hållet upphört, därför att den icke fordrades, och med detsamma hade åboarne sluppit att betala något för den. De fingo nu betala den motsvarande afgiften. Billigheten kunde må hända fordrat, att de icke skulle betalat mer än förut.

Arrendatorn af kungsgården fick sålunda en laglig, men opåräknad vinst och åboarne en likaledes laglig men opåräknad tillökning i utgifter, i följd af regleringen.

Sedan nu arrendatorn fått denna tillökning, förmodar jag, att han icke släpper den utan ersättning. Frågan är nu om staten skall träda emellan eller icke.

Förhållandet torde vara likartadt på flera ställen och jag anser att en undersökning om saken är nödig innan man afgör frågan. Men som frågan nu står vid riksdagens slut, tror jag att det är lika godt att frågan får förfalla, som att Kammaren besluter en skrivelse till Kongl. Maj:t, som icke leder till något resultat om allenast en Kammare besluter en sådan.

Jag vill därför hemställa, att Utskottets förslag måtte bifallas.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 9.

Företogs handläggning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss kronan tillhörig, för närvarande till gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden, samt om beredande af nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m.

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.

Med tillstyrkande af Kongl. Maj:ts i förevarande ämne aflåtna proposition, hemstälde Utskottet under *punkten A. mom. 1:*

att vissa kronan tillhöriga, hufvudsakligen inom kvarteret Terra nova större i Ladugårdslands församling i hufvudstaden belägna områden, i areal innehållande 932,225 qvadratfot, måtte i den ordning Kongl. Maj:t kunde pröfva lämpligt för kronans räkning föryttras; äfvensom att med anledning häraf måtte på vilkor, som Kongl. Maj:t egde bestämma, till gator upplåtas åt Stockholms stad under eganderätt den mark, som kunde komma att till gator och gatudelars afses — dock under förbehåll i afseende å försäljningen, att densamma så ordnades, att för de områden, som komme att föryttras, måtte erhållas en köpeskilling, motsvarande, då deri inberäknades de kost-

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

nader för gators ordnande, som enligt statsrådspotokollet antagits böra drabba köparne, ett medelpris af minst fem kronor för hvarje qvadratfot.

Vid punkten funnos fogade reservationer:

af Herrar vice Talmannen *L. O. Larsson, A. P. Danielson, N. Petersson, S. Andreasson, J. Jonsson och P. Pehrsson*; äfvensom af Herr *Sven Nilsson*, med hvilken Herrar *G. Eriksson, M. Jonsson* och *A. Persson* instämt och som visserligen erkänt behofvet af frågans snara lösning men — i följd af anmärkningar, som mot förslaget vid granskningen af detsamma blifvit gjorda — ansett sig icke nu kunna bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, utan föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga frågan i sin helhet i förnyad pröfning och till nästa Riksdag inkomma med framställning i ämnet.

Härförutom hade Herr *Carl Ifvarsson* låtit anteckna, att han icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom Utskottet.

Efter det Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Petersson* i Runtorp: Då jag reserverat mig mot denna punkt, så torde jag få tillkännagifva min åsigt i frågan. Jag kan icke annat än erkänna det berättigade i att statens nu ifrågavarande stora egendomar böra tillgodogöras på ett bättre sätt än hittills skett. Den saken är fullt riktig, likasom äfven att de kaserner, som nu begagnas, icke kunna repareras utan stora utgifter för staten, men jag kan dock icke tillstyrka vare sig Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag, emedan jag tror att i och med detsamma man godkänner dem, så godkänner man också den statsregleringsplan, Stockholms stad uppgjort; och man behöfver icke mer än se på kartan för att finna, att den kunnat göras mycket bättre. Jag har väl sett att man på andra ställen här i Stockholm bebygger tomter, som äro skapade som kilar och snutar, och det finner jag helt förklarligt, emedan tomterna äro så dyra att tomtegarne måste söka taga vara på hvarje bit, men när det är fråga om en ny plan och ett så stort stycke som detta, är det oförklarligt. Jag tror därför, att denna sak, så god den är i och för sig, tål vid att ännu något skärskådas.

Hvad den stora esplanaden beträffar så kan den nog vara bra, men att den skall förstöra så många kvarter tycker jag är origtigt. Men det är nu en sak för Stockholms stad. Vill staden kosta på den, så bryr jag mig icke om det, men att det skall ske på statens bekostnad, det kan jag icke finna vara riktigt.

Jag kommer nu till den andra delen af frågan. Bifaller Riksdagen detta förslag, skulle vederbörande, som komma att handhafva försäljningen, kunna afyttra denna statens dyrbara egendom för ett pris af 5 kronor per qvadratfot. Men om man genomläser betänkanudet, så kommer man underfund med att priset icke blir 5 kronor qvadratfoten; ty om man fråndrager kostnaden för gatans reglering, stensättning m. m. så kommer mau till ett pris af kanske endast 3 kronor per qvadratfot och då får man ingenting för hela den areal, som åtgår

till gator och esplanader. Det är alldeles tydligt att så välbelägna egendommar som de ifrågavarande, skola betinga ett pris af 10 om icke 15 kronor per kvadratfot. Skulle de afyttras till ett pris af 5 kronor per kvadratfot, så skulle nog ett bolag bildas som för det priset köpte alltihop, och sedan mot dubbla eller tredubbla priset sålde det i mindre lotter, men jag vet icke hvarföre icke staten kan tillgodogöra sig den vinsten. Det är här fråga om flere millioner kvadratfot; och det behöfves endast 1 krona till i pris på hvarje fot, så har staten en förtjenst af många millioner kronor. Jag tror därför det är alldeles för lättvindigt att gå tillväga på det sätt, som här är föreslaget. Jag anser, att en tomtförsäljning är fullkomligt alldeles riktig och att gardeskasererna böra flyttas; men i den utveckling frågan för närvarande befinner sig, bör man icke gå alltför brådstörtadt tillväga. Jag är öfvertygad om att de gamla kasererna böra kasseras och jag vill gerna medgifva att manskapet har trängt om utrymme, äfvensom att reparationer äro nödvändiga; men jag anser, att man tagit till för mycket. Jag har dessutom sjelf sett att så bristfälliga äro dock icke dessa hus, att de icke skulle kunna stå ännu en tid. En annan fråga är om det verkligen lönar sig att kosta så mycket penningar på dessa byggnader, då tomterna betinga så höga pris.

Vidare tror jag det vore fördelaktigt att förlägga de nya kasererna ett stycke längre bort än som nu ifrågasatts. Man behöfver endast se på kartan, så skall man finna, att de nu skulle komma att ligga alldeles för nära Stockholm så att man kanske efter 10 à 20 år skulle vilja hafva dem flyttade ännu längre bort. Det är min fullkomliga öfvertygelse att, huru god denna sak i och för sig är, den dock behöfver ligga till sig för att staten måtte komma i tillfälle att taga sin dyrbara egendom bättre om hand. Af den uppgjorda regleringsplanen har det synts mig att här är fråga om en areal af 2 à 3 millioner kvadratfot, med ett synnerligen godt läge, hvilka som jag redan sagt, sannolikt skulle betinga ett pris af 10 kronor per kvadratfot. Man kan då lätt tänka sig, hvilken förtjenst staten skulle kunna draga af försäljningen. Lemnar man deremot sitt bifall till det nu framlagda förslaget så kan man visserligen få kaserner; men någon vinst på affären blir det icke. Dessutom tror jag knappast, att kasererna kunna byggas för den föreslagna summan, lika litet som gatorna och esplanaden kunna åvägabringas för de beräknade beloppen. Det har visat sig att Stockholms stad gjort sig ganska stora fördelar af gators och tomters reglering och jag för min del har ingenting emot, att staden får vissa kvadratfot gator och tomter — men, mine herrar, att fordra detta såsom en skänk af staten, det kan jag icke vara med om. I Kongl. Maj:ts proposition heter det:

“På grund af det nu anförda och under vilkor, att på staden utan ersättning öfverlättes eganderätten till så väl marken för nedan nämnda nya gator eller gatudelars som den kronan tillhöriga mark för den 48 meter breda esplanaden från Ladugårdslands tull till Strandgatan, samt att staden icke drabbas af någon kostnad för nämnda, nu föreslagna nya gators eller gatudelars fullständiga ordnande med afloppsledning

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m. (Forts.)

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

och tuktad sten i både kör- och gångbanor, de senare inom huggna kant- och rännstenar, hafva stadsfullmäktige med anledning af den mottagna remissen

dels beslutat det tillägg till stadsplanen för Ladugårdslandet, att, på sätt den vid handlingarna fogade karta visar,

Grefmagnigatan vidgas på östra sidan till 18 meters (60,6 fots) bredd; o. s. v.⁴

Man vill således, att staten skall icke endast släppa till denna mark utan äfven göra gatorna färdiga med huggen sten. Jag kan för min del icke vara med om att "sudda bort" en så vacker del af staden. Jag tror därför att man noga bör öfverväga denna sak innan man fattar sitt beslut; jag anser staten bör tillvarataga sin dyrbara egendom bättre än som skulle ske om man bifölle det här förslaget.

Det är endast dessa anmärkningar jag velat göra; och anhåller jag på grund deraf om afslag i hvad Stats-Utskottet hemställt i den nu föredragna punkten.

I detta anförande instämde Herr Nilsson i Kägglå.

Vidare yttrade

Herr Statsrådet Ryding: Det händer lätt i riksdagens 11:te timme så väl att Kongl. Maj:ts propositioner föga beaktas, som ock att utskottsbetänkanden knappast hinna genomses. Följden deraf blir naturligtvis den, att man får i afgifna reservationer läsa och under diskussionen höra uppgifter, som man skulle förvånas öfver, om man icke utginge från det antagandet, att tidens korthet icke medgifvit att genomläsa allt eller att genomtänka hvad man läst. Jag vill därför nu i korthet uppdraga öfver denna kasernbyggnadsfråga en liten historik, som kanske kan vara till gagn för dem, hvilka icke hunnit genomläsa Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets betänkande.

För det första ber jag då att få påpeka hvad som nämnes i början af Utskottets betänkande, att nemligen sekundchefen för Svea lifgarde redan för tre år sedan anmält, att trossbottnarne i den ena kasernen vore af en så dålig beskaffenhet, att de tarfvade en genomgående reparation. Vid den besigtning, som då verkställdes, fann man, att så var förhållandet icke endast uti ett par rum, utan det befans till och med att i *alla* kasernrummen voro golfbjelkarne "mycket bristfälliga och de flesta så uppruttna, att de endast genom verkställda stöttningar kunnat qvarhållas i sitt läge". Då detta blef känt, var det naturligtvis krigsstyrelsens skyldighet att anbefalla upprättandet af ett fullständigt förslag till dessa bristfälligheters afhjelpande samt af en derpå grundad kostnadsberäkning. Detta kostnadsförslag inkom, uppgående till 344,000 kronor, men sedan Medicinalstyrelsen yttrat sig öfver de föreslagna förändringarna samt dervid framhållit behofvet af vissa förbättringar i afseende å ventilation, upplysning m. m. och dessa förbättringar blifvit iakttagna, uppgick kostnadsförslaget till 375,000 kronor. Frågan var då huruvida regeringen skulle ingå till Riksdagen med begäran om ett anslag af 375,000 kronor för utföran-

det af dessa reparationer. Detta var 1882 på hösten och det hade således varit redan vid 1883 års riksdag som denna fråga bort förekomma. På samma gång upplystes dock af alla de myndigheter, som i frågan yttrade sig, att äfven om dessa reparationer verkställes, komme dock kasernen ingalunda att kunna bringas i ett fullt ändamålsenligt skick; bland annat skulle golfutrymmet, efter ifrågavarande om- och tillbyggnad, komma att blifva så otillräckligt, att det fortfarande blefve nödvändigt att anbringa sängarne öfver hvarandra, ja, äfven de andra befintliga olägenheterna skulle komma att i någon mån kvarstå. Som jag ansåg, att 375,000 kronor var en väl stor summa att begära hos Riksdagen, då jag på samma gång måste upplysa, att kasernen det oaktadt icke blefve försatt i fullt ändamålsenligt skick, och då jag samtidigt hörde huru här i Stockholm såldes tomter till ganska höga pris, anbefalde jag en utredning, hurvida icke genom delvis ändrad inredning och delvis nybyggnad vid Svea lifgardes kasern man kunde få kasernetablissemnetet för nämnda regemente i ett tillfredsställande skick och samtidigt genom försäljning af de tomter, som ligga närmast Ladugårdslands Strandgata och Djurgårdsbron, få en inkomst, som kunde betäcka omkostnaderna. Det befans då, enligt det förslag, som då uppgjordes, att kostnaderna för de reparationer, som behöfdes på alla kasernerna, nemligen Svea lifgardes, Andra gardets och Hästgardets, skulle uppgå till 1,750,000 kronor i rundt tal, och att för de tomter, som kunde säljas, man skulle erhålla en inkomst af 950,000 kronor. Det skulle således uppstå en brist af omkring 793,000 kronor eller, om jag fråndrager hvad som belöpte sig på Hästgardets kasern — ty derom är ej heller fråga i det förslag, som för Riksdagen nu föreligger — en brist af i rundt tal 600,000 kronor, som af statsverket skulle betäckas. Jag har velat genomgå hela denna historik, för att visa Kammaren, att krigsstyrelsen försökt att få denna fråga ordnad på det för statsverkets ändamålsenligaste och mest vinstgifvande sätt. Då detta förslag uppgjordes, såg man emellertid genast hvilket värde tomterna hade och hvilken rol de spelade i kostnadernas betäckande, i synnerhet de tomter, som ligga utefter Ladugårdslands Strandgata. Jag anbefalde då uppgörandet af ett nytt förslag, der Andra gardets kasern, som har ett stort område liggande utefter strandgatan, skulle tillgripas och samtidigt med reparationens af Svea lifgardes kasern en ny kasern på annan plats uppföras åt Andra gardet. Detta förslag visade en brist af icke mera än 300,000 kronor i rundt tal, som behöfde att af statsverket betäckas. Man fann nu lätt, att man genom försäljning af de nuvarande gardeskasernernas tomter skulle komma till lösning af frågan utan att betunga statsverket med några utgifter för nya kaserner, och därför uppgjordes ett tredje förslag, det som nu är — ehuru med några omändringar — framlagdt för Riksdagen. Härvid hade man emellertid kommit till det resultat, att om en försäljning, enligt plan, finge ega rum af tomter, så skulle man för försäljningsmedlen kunna bygga två nya kaserner, d. v. s. åt båda fotgardesregementena och ändå få ett öfverskott af 200,000 à 300,000 kronor. Det befaldes nu att ritningarne å de föreslagna kasernerna äfvensom kostnadsförslagen skulle

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Angående
försäljning af
viss kronan
tillhörig, åt
gardes-
regementena
upplåten
mark i
hufvudstaden
m. m.
(Forts.)

granskas af fortifikationen, som derefter skulle afgifva yttrande öfver förslaget i sin helhet. På grund af detta yttrande äro vissa förändringar vidtagna och slutresultatet framgår af det betänkande, som nu är framlagdt för Riksdagen och hvaruti föreslås, att två nya kaserner skola byggas, en för Svea- och en för Andra lifgardet, på den plats, som finnes angifven i Kongl. Maj:ts proposition, att hästgardeskasernen skulle tillsvidare bibehållas på sin nuvarande plats samt slutligen att en del af de tomter och byggnader, hvilka nu disponeras af Svea garde, skulle från försäljningen undantagas. Hvarför ville man bibehålla dessa tomter och hästgardeskasernen då man såg, huru fördelaktigt tomterna kunde realiseras? Jo just för att kunna draga den största möjliga nytta af dem, ty det säger sig sjelft att, om man gifver sig in i tomt-transaktioner, så inträffar det, att ju större antal tomter man på en gång kastar ut i marknaden, desto mindre får man betaldt för dem. Det är äfven tydligt, att om man lemnar ut i marknaden de tomter, som ligga fördelaktigast, d. v. s. närmast Strandgatan och ändpunkten af esplanaden, så betalas nog dessa bra, men de tomter deremot, som äro belägna innaför dem, betalas mindre. Men i samma mån som byggnader växa upp i dessa trakter, stiger värdet äfven på de närbelägna tomterna. På detta sätt komma således de kvarvarande tomterna, så väl Svea gardes- som hästgardeskasernernas tomter att stiga.

Man ansåg först, på grund af de utredningar, som förelågo från fortifikationen, från byggmästare, som varit hörda i afseende å tomtpriser, samt från stadsingenjörer, att priset på de tomter, som skulle försälas, skulle kunna fastställas till något öfver 4 kronor för hvarje kvadratfot. Men äfven för detta pris ansåg sig regeringen icke böra släppa tomterna och efter ett sorgfälligt öfvervägande af alla skäl för och emot, har Regeringen nu framlagt detta sitt förslag, lydande på, en försäljningssumma af "*minst* fem kronor för hvarje kvadratfot". Jag ber Herrarne att icke fatta beräkningarne så, att om man drager ifrån de kostnader, som skola nedläggas på gatorna, så blir sedan icke mycket kvar, såsom den föregående talaren sagt, utan läsa hvad som står i 1:a punkten af Stats-Utskottets hemställan, eller att försäljningen så ordnas att för hvad som föryttras erhålles "en köpeskilling, motsvarande, då deri inberäknas de kostnader för gators ordnande, som enligt statsrådsprotokollet *antagits böra drabba köparne*, ett medelpris af minst fem kronor för hvarje kvadratfot". Således är det fem kronor kvadratfoten, som blir statens behållning. Är nu detta pris för högt eller för lågt? Regeringen måtte hafva antagit, att det möjligen kan fås mera, alldenstund den icke begär Riksdagens bemyndigande att sälja, så vida den icke erhåller *minst* detta pris: vid Ladugårdslands Strandgata har staten en tomt, som tillhör det gamla veterinärinstitutet; och för denna har ett anbud lemnats å omkring sju kronor kvadratfoten. Detta visar, att för de tomter, som ligga närmast Strandgatan, kan man begära mer än 5 kronor för kvadratfoten, antagligen 7—8 ja kanske 9 kronor. Men lika säkert är att de tomter, som ligga längre in vid de små gatorna, komma att betinga ett vida billigare pris. Derfor har regeringen icke vågat före-

spegla annat resultat än fem kronor per kvadratfot öfver hufvudtaget.

Sedan detta pris af fem kronor blifvit bestämdt och kostnaden för en del gators anordnande blifvit beräknad, kommer man slutligen till frågan om priset för kasernerna. Somliga säga att dessa komma att kosta mer än som beräknats, andra åter klaga öfver att de äro för dyra. Redan detta bör visa, att Kongl. Maj:ts förslag är ganska lagom funnet. Regeringen har dessutom begärt Riksdagens bemyndigande att bygga kasernerna för en kostnad af *högst* 3,129,000 kronor, dervid tydligt utvisande, att regeringen vill försöka att ytterligare nedbringa kostnaden.

Kostnaderna för en kasernbyggnad få icke bedömas efter samma måttstock som kostnaderna för ett vanligt boningshus. Ty utom det att en kasern måste uppföras stadigare, med bjelklager m. m. af gröfre dimensioner, hvilket gör att en del material blir dyrare, hörer till ett dylikt etablissement en mängd byggnader, som aldrig ifrågasättas vid en enskild sådan, exempelvis exercishus, marketenteri, gevärsmedja, förrådshus, badhus o. s. v. Ännu en sak är, att man måste gifva en kasern, som ligger i en hufvudstad, ett något så när framstående och prydligt yttre. Det är möjligen en fåfänga; men det kan icke hjälpas, att vissa anspråk ställas på staten, då det är fråga om en offentlig byggnad, allrahelst der, hvarest den enskilde gör betydliga uppoffringar för att åstadkomma stilfulla och för en hufvudstad värddiga byggnader.

För att gifva ett begrepp om de kostnader, som äro förenade med kasernbyggnader, skall jag anföra ett par exempel från andra länder, der under de senaste åren nya sådana uppförts.

Efter den nya värnpligtens införande i Finland har uppförandet af kaserner der stått på dagordningen, och åren 1882—1884 uppfördes i Helsingfors ett kasernetablissement, afsedt för Nylands utaf en styrka af 22 officerare samt 597 underofficerare och manskap bestående bataljon. Kostnaden för detta kasernetablissement har uppgått till en summa af 2,235,724 finska mark, eller förvandlad i svenskt mynt, 1,609,000 kronor i rundt tal — alltså mer än hvad här begäres för någon af fotgardeskasernerna, hvilka dock äro afsedda att inrymma betydligt större styrka än kasernen i Helsingfors.

En annan stad, der också på sista tiden flera kaserner uppbyggts, är Dresden. Dessa kaserner ligga på en höjd, hvarifrån de dominera staden, och för deras arkitektoniska prydlighet hafva därför betydliga summor uppoffrats. Ett etablissement är afsedt för en jägarbataljon af 300 man och kostar icke mindre än $1\frac{1}{2}$ million mark, i svenskt mynt 1,350,000 kronor. Nere i sjelfva staden ligger en annan, afsedd för en bataljon af samma styrka, men den kostar icke mer än hälften af nyss nämnda summa. Men äfven om jag utgår från denna billigare kostnad och jemför densamma med den kostnad, som beräknats för de här föreslagna nya kasernbyggnaderna — allt i förhållande till den styrka, hvarför, å den ena sidan, den sist nämnda utländska kasernen och, å den andra, våra två kaserner, äro afsedda, — så kommer jag

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena uppläten mark i hufvudstaden m. m. (Forts.)

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

dock till en kostnad för hvardera af Svea och Andra Lifgardets kaser-
ner af 1,800,000 kronor.

Jag ber att få framdraga ett par exempel äfven från svenska
kasernbyggnader för att visa, huru olika kostnaderna för sådana ställa
sig på olika orter, beroende ej mindre af tomternas beskaffenhet än
äfvén af arbetsmaterialiers och dagsverkens större och mindre dyrhet.

Den kasernbyggnad, som senast uppförts här i landet, är den i
Helsingborg belägna, der 300 man af Kronprinsens husarregemente äro
förlagda. Den kostar, såsom den nu befinner sig, 625,300 kronor,
deraf dock en fjerdedel beräknas hafva åtgått för byggandet af stallar.
Denna fjerdedel är emellertid ej stort mer än hvad som kan mot-
svara den skilnad, som uppstår i kostnaderna om jag bygger i Stock-
holm eller om jag bygger i Helsingborg.

Ett exempel kan visa detta. Förslag är å bane att för Göta
artilleriregementes räkning uppföra en ny kasern, till plats för hvilken
man beslutat välja antingen Göteborg eller Sköfde. Nu visa emeller-
tid de kostnadsförslag, som uppgjorts för de begge alternativen, att
utgifterna komma att ställa sig omkring 30 procent billigare om kaser-
nen i fråga uppföres i Sköfde i stället för i Göteborg. Utgår jag nu
från kostnaden för Helsingborgsetablissemnet och antager skilnaden
i byggnadskostnad der mot i Stockholm motsvaras af endast de 25
procent, som stallarnes uppförande i Helsingborg kostat, samt jemväl
tager hänsyn till den olika truppstyrka kasernerna hvar för sin ort
hafva att inrymma, kommer jag för en kasernbyggnad i Stockholm
till en kostnad af 1,600,000 kronor, eller ungefär den som i Kongl.
Maj:ts proposition är uppgifven.

Hur jag emellertid än ser saken, kan jag icke komma till annat
resultat än att regeringen — genom angifvande af den "högsta" kost-
naden för de nya kasernerna, hvarom här är fråga — visat sig vilja
göra hvad på henne beror för att nedbringa denna kostnad, på samma
gång jag dock icke är i stånd att finna, det man kan hafva något
skäl till klagan öfver att samma kostnad är för högt beräknad.

Slutligen gäller frågan om hvad som skall öfverlemnas till Stock-
holms stad. Äfven jag trodde till en början, att staden skulle låta
nöja sig med att gratis öfvertaga de ytor, som skulle till gator utlägg-
gas samt sedermera sjelf bekosta gatuläggningen. Men sedan jag er-
farit, hvilka vilkor i afseende på tomt- och gaturegleringar staden
uppställt för de bolag, som bildats för handel med stora tomtområden
vid Karlbergsallén samt vid Ingemarshof, fann jag det helt naturligt,
att staden härvidlag icke kunde uppställa mindre fordringar på staten
än på den enskilde.

Slutet på detta mitt resonnement är emellertid, att inkomsterna
äro ett minimum men utgifterna för kasernbyggnaderna ett maximum,
och då kommer naturligtvis det öfverskott, som skall öfverlemnas till
statsverket, äfven att blifva ett minimum. Men detta uppgår dock
till omkring 973,000 kronor, och utom detta kommer staten att få
två nya fullständiga kasernetablissemnet, hvarigenom en väsentlig be-
sparing i utgifter för reparationer under en lång tid äfvenledes kom-
mer att ske.

Man har klandrat, att gatorna skulle få en alltför stor bredd. För min del anser jag, att man bör öfverlemna åt de sakkunnige att bedöma huruvida ifrågavarande gator böra ega en större eller mindre bredd. Men ett faktum är, att, om gatorna göras breda, så kunna husen hyggas högre och derigenom betala sig tomterna bättre. Jag tror att de ingenjörer, som uppgjort förslaget, bedömt den saken riktigt.

Man har vidare påstått, att meningen vore att öfverlemna tomterna till ett bolag, som sedan skulle förtjena på dem millioner kronor. Jag kan icke förstå huru man kunnat komma till detta resultat i anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning. Meningen är att tillvägagå sålunda, att man först säljer de tomter, som ligga nederst vid Strandgatan mellan denna gata och Svea Lifgardets samt hästgardets kaserner äfvensom en del af Andra Lifgardets tomt. För de vid denna försäljning influtna penningar börjar man bygga, och sedan en kasern blifvit uppgjort, säljer man ytterligare tomter. På detta sätt släpper man blott småningom ut tomterna i marknaden och får dem derigenom bättre betalda.

De skäl, som reservanterna anført för afstyrkande af föreliggande förslag, äro egentligen tre. Det första afser de beräknade kostnaderna för kasernbyggnaderna. I det fallet har jag redan gifvit sådana upplysningar, som jag hoppas tillfredsställa Kammaren. Det andra skälet rör gatur regleringen och den i sammanhang dermed stående frågan om esplanadens utsträckning och kostnadsfria upplåtelse. I detta fall har jag påpekat, att Stockholms stad icke fordrat af staten annat än hvad staden i allmänhet fordrar af enskilde och att staten vid uppgörandet af denna affär så som föreslagits, icke kommer i ofördelaktigare ställning till staden än enskilde. Det tredje skälet är, att frågan om Kongl. lifgardets till häst etablissements förflyttning till annan plats icke varit i förslaget inbegripen. Detta skäl har jag äfven redan bemött, då jag nämnde, att genom utsläppning i marknaden af endast ett mindre antal tomter på en gång dessa kunna betinga sig ett högre pris än annars. Ur denna synpunkt ställer det sig fördelaktigare att tills vidare behålla Lifgardets till häst tomter, men önskar Riksdagen, kan jag nog redan innevarande år upprätta en plan äfven för detta etablissements förflyttning. Emellertid kan jag icke begripa att nyssanförda omständighet skall kunnat hindra att sätta i gång förslaget sådant det nu föreligger. Om frågan icke blir afgjord vid denna riksdag, så är krigsstyrelsen nära nog tvungen att framkomma med en begäran om ett anslag af 375,000 kronor för verkställande af reparationer å Svea Lifgardets kasernbyggnader. Ty det tillstånd, hvaruti dessa nu befinna sig, är högst riskabelt.

För min del kan jag icke finna, att reservanterna anført tillräckliga skäl för att nu affärda frågan allenast med en skrifvelse. Andra skäl måste finnas, och jag säger rent ut, att det egentliga skälet, som visserligen icke blifvit åberopadt af reservanterna, men hvilket dock står klart för mig, då jag läser reservationen, är det, att den Kongl. propositionen är kontrasignerad af krigsministern; och då således förslaget kan anses höra till fjerde hufvudtiteln, tycka Kammarens

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Angående
försäljning af
viss kronan
tillhörig, åt
gardes-
regementena
upplåten
mark i
hufvudstaden
m. m.
(Forts.)

statsutskottsledamöter naturligtvis att detsamma bör behandlas på samma sätt som öfriga förslag från krigsministern till denna riksdag. Detta är det enda skälet, som jag kan fatta; inga antagliga skäl framgå ur innehållet af reservationerna.

Herr O. B. Olsson: De, som i likhet med mig, besett Svea Lifgardets kasern, måste otvifvelaktigt komma till den öfvertygelse, att det är alldeles nödvändigt att verkställa en större reparation eller tillbyggnad å denna kasern, på det att manskapet må komma att bo bättre än nu är förhållandet. Jag får säga, att det verkligen är oförsvärligt att logera manskapet så uselt som nu är fallet; och jag förundrar mig icke alls öfver att sjukligheten och dödligheten bland manskapet är stor. Då emellertid kostnaden för en reparation å kasernen skulle uppgå till det höga beloppet af omkring en half million kronor så hemställer jag om det kan vara skäl att nedlägga denna summa på en kasern, som i många hänseenden icke motsvarar tidens fordringar. Tager man äfven i betraktande de förslag, som chefen för fortifikationen uppgjort i fråga om erforderliga reparationer och förändringar å de båda andra kasernerna eller Lifgardets till häst och Andra Lifgardets, så finner man att totalkostnaden för alla tre kasernernas tidsenliga ordnande på deras nuvarande platser skulle utgöra 1,750,000 kronor.

Är det måne skäl att göra en sådan kostbar reparation på dessa kaserner, der de nu ligga, då den icke kan blifva fullständig eller kasernerna sådana de borde vara. För mig synes det tydligt och klart, att förhållandet är så; och då ett förslag är å bane att sälja tomter, som hittills icke gifvit staten ett enda öre i inkomst och man för dessa tomter kan, enligt beräkning, erhålla en summa af nära 4,700,000 kronor, måtte det väl vara skäl att göra försäljningen och få nya kaserner byggda, hvilket i statsekonomiskt hänseende alltid måste vara en väsentlig fördel framför att reparera de gamla, ty dessa kunna, såsom jag förut anmärkt, enligt min åsigt aldrig blifva sådana de borde vara. Jag vill tillägga, att genom försäljningen af dessa tomter och deras bebyggande bör värdet äfven ökas å veterinärinrättningens tomt, hvars försäljning Riksdagen begärt hos Kongl. Maj:t, ehuru det icke har blifvit något utaf. Komma ifrågavarande tomter att blifva bebyggda, skall jemväl veterinärinrättningens tomt till statens fördel stiga betydligt i värde. Den förste talaren gjorde anmärkning mot sjelfva gaturegleringen och tyckte den var öfverflödig, och att tomterna finge för många och breda gator. Men tydligt är att staten måste för att få sina tomter ordentligt betalda, tillsläppa jord till gator samt iordningsställa desamma derest Stockholms stad skall öfvertaga framtida underhållet och belysningen.

I följd af breda och luftiga gators anläggande komma tomterna att bli betydligt dyrare än eljest skulle blifva förhållandet. Ty ingen vill köpa tomter, om gatureglering ej finnes uppgjord så att han kan beräkna, hur byggnadstomterna taga sig ut, och derefter uppskatta dess värde. Jag är för min del öfvertygad, att det skall vara staten till synnerlig stor fördel, om dessa tomter komme att försäljas, då man

för derigenom influtna medel kan få byggda två nya kaserner och staten likväl, enligt det förslag Kongl. Maj:t afgifvit, skulle få nära en million kronor till öfverlopps på affären.

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena uppläten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Det är en omständighet, som blifvit vidrörd i Kongl. Maj:ts proposition och hvaröfver chefen för landtförsvarsdepartementet äfven yttrat sig i dag, nemligen att Lifgardets till häst kasern borde möjligen snart flyttas och staten sälja denna stora tomt. Jag tror ej, att staten skulle göra någon förlust på denna förflyttning, utan de medel, som inflöte för tomtens försäljning skulle uppväga kostnaden för en ny kaserns uppförande å annan plats åt Lifgardet till häst. Fullt säkert är, att om tomtköparne befara, att ifrågavarande kasern blir liggande qvar, de skola hysa betänkligheter att köpa tomter i dess närhet, men om kasernen flyttas bort, komma tomterna der bredvid att betydligt stiga i pris, hvarför det vore önskligt att beslut snarast möjligt fattades om hästgardets kaserns bortflyttning från sin nuvarande plats och återuppbbyggande å annat lämpligt ställe.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herrar *Sahlström, Vilh. Carlson* och *Gust. Ericsson* instämde i detta anförande.

Herr Sjöcrona yttrade: I denna riksdagens sista timme kan jag icke underlåta uttrycka min beundran för den mångsidiga kunskap, den förste talaren rör sig med, både vid landtförsvar och sjöförsvar, och fartygsцерter och förfärdigande af kanoner. I fråga om estetiska ämnen, att bygga kyrkor och nu i fråga om konsten att bygga kaserner tyckes han äfven vara mycket stor. Och ändå vet jag icke, att han byggt mer än tre gästgivarvärdar i Småland. Det enda ämne han icke har någon kunskap i, det är sjelfkritik, och det ämnet rekommenderar jag honom till flitigt studium, innan han kommer upp till nästa riksdag.

Hvad sjelfva saken beträffar, har chefen för landtförsvarsdepartementet så klart, tydligt och redigt utvecklat den för oss, att jag kan ingenting tillägga, utan får yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Gustafsson: Å propos Herr Sjöcronas yttrande ber jag få nämna, att enligt min öfvertygelse ett sundt bondförstånd mången gång är bättre än en bornerad intelligens. Likasom han kommer dock äfven jag att vända mig emot Herr Niss Petersson i Runtorp, men af det skäl, nemligen att dennes yttrande icke öfverensstämde med verkliga förhållandet. Jag tror nog, att han efter bästa förmåga sökt sätta sig in i saken, men jag ber få säga honom, att det är icke Stockholms stad, som begärt tomtregleringen och att staden aldrig velat skära breda remmar ur andras hud. Förhållandet är nemligen att staten kommit till Stockholms stad och begärt att få dessa tomter reglerade, för att derigenom kunna få sälja tomterna fördelaktigare. På denna framställning har Stockholms stad svarat, att staden skulle företaga regleringen, om staten ville gå in på de af staden uppställda villkoren. Vill staten sälja tomterna och på egen bekostnad anlägga de

Angående försäljning af viss kronan tillhörig åt gardesregementena uppläten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

derför nödiga gatorna, utan att bry sig om Stockholms stad, då får staten själf ock bekosta stensättning, underhåll och belysning af gatorna. Vill staten icke gå in på de vilkor, staden uppställt, hvilka äro desamma, som man plär uppställa för enskilda spekulanter och hvilka äro de enda, på hvilka staden kan ingå, då kan staden icke ingå på den föreslagna regleringen, men skall i annat fall åtaga sig den. Hvad beträffar priset af 5 kronor qvadratfoten i medeltal, tror jag det är alltför högt. Kan staten få 5 kronor pr qvadratfot, gör staten en briljant affär, ty Stockholms stad säljer för närvarande tomter för 3, 2,50, ja 2 kronor pr qvadratfot och det är likväl tomter, som äro väl belägna. Jag medgifver gerna, att de tomtplatser, som ligga vid Strandgatan äro väl belägna och präktiga, och att man der kommer att betala mera än 5 kronor pr qvadratfot, men största delen af tomterna äro sådana, som ligga inåt och dessa komma nog vid försäljning att betinga ett vida lägre pris. Vi skola komma ihåg att den tid nu är förbi, då man köpte tomter till snart sagdt hvilket pris som helst; enhvar, som känner till saken något, inser nog att spekulationsraseriet numera slappat af, och att byggnadsföretagsamheten hädanefter kommer att utveckla sig på en lugnare väg. Under sådana förhållanden torde det icke gå så lätt att sälja 932,000 eller närmare 1,000,000 qvadratfot. Enligt min öfvertygelse komma icke dessa tomter att blifva bebyggda på kortare tid än 20—30 år. Skulle staten vilja sälja dessa tomter underhand, måste staten därför upprätta ett särskildt tomtförsäljningskontor under dessa 30 år, men då finge också staten under tiden förskjuta de till kasernetablissementernas uppförande nödiga medel, ty med de penningar, som inflyta för försälda tomter, lär staten ej kunna bygga några kaserner. Den tomtspekulation, som nu en tid pågått här i Stockholm och hvilken nu lyckligtvis är i aftagande, tyckes i stället hafva flyttats in i Riksdagen, då man hör de af Herr Nils Petersson uttalade lysande förhoppningarne, men jag beder eder, mine herrar, att vara varsamme och ej inlåta eder i dylika spekulationer, ty de hafva sett sina bästa dagar. Jag skulle vilja yrka bifall till reservanternas förslag, emedan jag anser, att staten icke bör kasta ut penningar på dessa dyrbara kasernetablissemment, hvilka jag anser blifvit alltför storartadt tilltagna. Man har visserligen sagt, att man icke kan uppföra kaserner såsom andra byggnader och vi hafva en sorglig erfarenhet, om statens sätt att bygga, ty det blir alltid dubbelt så dyrt för staten att bygga, som för andra, och staten tager alltid till i växten, deri har Herr N. Petersson rätt. Då det nu blir en ny organisation för gardesregementena, kan jag nog förstå, att det behöfves nya kasernbyggnader, men jag vacklar verkligen emellan hvilket, som vore det bästa för staten, antingen att nu sälja sina tomter, eller att uppskjuta dermed, för att söka få ett billigare kostnadsförslag än det nu framlagda. Jag skall emellertid icke framställa något yrkande.

Herr Pehrson i Törneryd: Äfven med fara att blifva utsatt för liknande beskyllningar och tillrättavisningar som talaren på kalmarlänsbänken, skall jag be få yttra några ord i denna fråga, då jag är

reservant. Såsom krigsministern sagt, hafva reservanterna fäst sig vid de höga kostnaderna för gaturegleringen och för byggnadstomters erhållande; och de hafva vidare fäst sig vid kostnaderna för gatornas fullständiga iordningsställande. Men alla reservanterna hafva derjemte delat den uppfattningen, att de nya kasernerna äro för dyra. När man ser till, huru mycket manskap skall inrymmas i hvardera och fördelar antalet på kostnaden, finner man, att byggnadskostnaden uppgår till ungefär 2,000 kronor för hvarje man. Jag tror mig vara berättigad säga, att dessa kostnader äro mycket för stora för våra förhållanden; om de stora länderna mäktat bygga så dyrbara kaserner, kunna vi ej göra på samma sätt. Jag tror äfven, att resultatet af den jemförelse, man gjort mellan kostnaderna för dessa kaserner å ena sidan och å andra sidan för etablissementen i Helsingborg och å Ladugårdsgärdet icke är fullt tillfredsställande. Vid en sådan jemförelse skall man finna, att kostnaden här är betydligt större än på de båda nu sistnämnda platserna, hvilket framstår så mycket tydligare då man erinrar sig, att i Helsingborg icke allenast uppfördes kasernbyggnader utan äfven många andra hus, såsom stallar, tvättstuga, smedja och andra ekonomihus, hvilka alla jag ej för tillfället erinrar mig.

Derjemte har åtminstone jag för min del ansett, att, då kasernbyggnaderna på sina nu varande platser ligga för nära Stockholms stad, den tid icke skall vara långt aflägsen då med stadens stigande tillväxt, jemväl de nya kasernbyggnaderna komma att anses lägga hinder i vägen för hufvudstadens utvidgning. Om nu förhållandet varit sådant, att icke någon annan lämplig byggnadsplats, än den nu föreslagna hade funnits, så hade alla betänkligheter i detta afseende måst falla och man hade nödgats finna sig vid att förlägga kasernerna till den plats, som nu är ifrågasatt. Men är det riktigt, att denna plats för kasernbyggnaderna ligger nära och allt för nära Stockholms stads byggnadstomter, så synes mig denna omständighet böra, då något hinder för att flytta byggnaderna längre ut icke förefinnes, föranleda till att man borde taga frågan under förnyad ompröfning innan man bestämde sig för den plats, å hvilken kasernbyggnaderna böra uppföras.

Beträffande sjelfva gaturegleringen, så medgifver jag villigt, att jag icke förstår densamma så noga, att jag skulle kunna säga hvilka alla brister eller fördelar, som må vidläda densamma. Men det vågar jag säga utan att behöfva tillvitas för okunnighet, att, när man har gator med en bredd af minst 60,6 fot, hvilket t. ex. är fallet med alla de nya gator, hvarom nu fråga är, och Stockholms stads byggnadsordning innehåller föreskrift om att vid sådana gator få uppföras femvåningshus, så må väl detta vara tillräckligt bevis för att man skall kunna erhålla hög betalning för byggnadstomter i Stockholm då de i öfrigt äro väl belägna. Nu är det emellertid så, att man här icke nöjer sig med 60,6 fots bredd för den gata, som från Ladugårdslands strandgata skulle utläggas upp till hästgardskasernen, utan man har föreslagit bredden å densamma till 30 meter eller omkring 101 fot, hvilken bredd jag anser vara allt för stor.

Hvad som icke blifvit vidrördt under talet om gaturregleringen är

Angående försäljning af viss kronan tillhörig åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Angående försäljning af viss kronan tillhörig åt gardes-regementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

den föreslagna sneda esplanaden. Utom oegentligheten deri, att densamma drages fram i sned riktning, samt öfver gator, som ligga parallelt med hvarandra, så åstadkommer man derigenom oregelbundna tomter utefter alla dessa gator. Om åter denna esplanad framdrages i en sådan riktning, att den vinkelrätt skure gatorna, så hade man fått vackrare byggnadstomter vare sig i kvadratform eller i rektangulär form, hvilket åter skulle gjort, att alla hörntomterna intill esplanaden och på båda sidor om densamma erhållit ett högre värde och betingat ett mycket högre försäljningspris. Derjemte finnes det en annan omständighet, till hvilken man bör taga hänsyn, den nemligen, att staten skulle utan någon ersättning af Stockholms stad afstå till staden all den kronan tillhöriga mark, som erfordrades för den föreslagna esplanaden. Angående gatornas iordningsställande vill jag icke yttra mig. Jag tror att hvad herr krigsministern yttrade i det fallet var riktigt och man var i det afseendet af samma åsigt som han inom Utskottet. I afseende på frågan om hästgardeskasernen, så hade det, efter mitt sätt att se saken, varit önskligt att redan nu från början frågan om den kasernens förflyttning längre bort hade tagits under ompröfning i sammanhang med frågan om öfriga kasernbyggnader. Med afseende härå vill jag säga, att mina åsikter äfven i den delen i det närmaste öfverensstämma med de åsikter, som uttalats i reservationen.

Riktigast anser jag därför vore, att nu fattades ett beslut af sådan lydelse, att Riksdagen, med erkännande att Kongl. Maj:t haft goda skäl för ifrågavarande framställning, likväl å sin sida önskade frågans uppskjutande på ett år, på det att Kongl. Maj:t måtte blifva i tillfälle att tillse, huru vida icke det skulle vara möjligt att ordna i fråga varande tomtreglering på ett bättre och fördelaktigare sätt, och om dertill icke skulle mycket bidraga snedesplanadens borttagande och dess förläggande i en annan riktning; äfvensom att hästgardeskasernen flyttades samtidigt med de öfriga. Derigenom finge man icke blott in köpeskillingen för denna kasern tidigare, utan man kunde äfven betinga sig bättre pris för de midt emot liggande tomterna. Det är med afseende på dessa omständigheter, som jag nu ber att få instämma i Herr Sv. Nilssons m. fl:s reservation, hvilken jag af en händelse icke kom att underteckna. Jag gör detta så mycket hellre, som jag villigt erkänner, att goda skäl talat för framläggande af den Kongl. propositionen, och jag därför icke vill vara med om att rent afslå densamma, utan önskar, att man till nästa riksdag måtte kunna få motse ett annat förslag i ämnet, som Riksdagen då kan bifalla.

Medan jag har ordet, ber jag att få begagna tillfället att säga några ord till Herr öfverste Sjöcrona; icke därför att jag icke tror, att talaren på kalmarbänken ju kan väl försvara sig sjelf; men jag vill hafva uttalat den åsigt, att det alldeles icke skall bidraga till något godt förhållande vid våra öfverläggningar här i Kammaren, att den ena ledamoten mot den andra utkastar tillvitelser, som alldeles icke äro förtjenta. Jag ber att i den ärade talarens minne få föra tillbaka den dag, då 4:e hufvudtiteln här behandlades. Då, på samma sätt som nu, höll den ärade talaren ett anförande, som i sak icke

innehöll mera än som jag föreställer mig kunnat skrivas på ett par rader, men deremot inledde han sitt anförande med påståendet, att Stats-Utskottet vid behandlingen af den Kongl. propositionen visat svår okunnighet och gått till väga på ett hänsynslöst sätt. Jag vet icke om det står så i protokollet, men deremot vet jag, att det står kvar i mitt och mångas minne och man föresatte sig, att, när tillfälle erbjödes, uttala sitt beklagande öfver att få höra en hög förtroendeman begagna sådana uttryck. Om landtmannapartiet fått rykte att vara ett sparsamhetens parti, sannerligen icke är det derföre, att det icke beviljat nog höga anslag till försvarsväsendet. Men om landtmannapartiet i det afseendet icke velat vara med om att bevilja allt som blifvit begärdt, så må det icke vara att undra på, i synnerhet så länge bördorna för försvaret, såsom hittills, varit så orättvist fördelade. Komma vi en gång derhän, att hvar och en i mån af skatteförmåga bidrager till landets försvar, skall det nog visa sig, att anslagen der-till icke röna så starkt motstånd. Herr Talman, jag anhåller om bifall till Herr Sv. Nilssons n. fl:s reservation.

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Häruti instämde Herrar *Magnusson* och *Larsson* i Löa.

Herr Lasse Jönsson anförde: Det är endast en anmärkning jag har att framställa mot Utskottets betänkande, och det är att Utskottet allt för lindrigt eller, rättare sagdt, icke alls uttryckt någon bestämmelse derom, att de ifrågavarande tomterna skola vara försälda, innan arbetet på de nya kasernbyggnaderna får påbörjas. I detta betänkande äro nemligen begagnade ungefär samma uttryck, som när man år 1875 beslöt uppförandet af ett nytt veterinärsinstitut. Då hade Kongl. Maj:t föreslagit, att när den nya byggnaden var färdig, skulle den gamla jemte tomten försäljas, och det framhölls äfven under diskussionen här i Kammaren såsom ett kraftigt skäl för bifall till den Kongl. propositionen, att köpeskillingen för den gamla tomten skulle lemna ett väsentligt bidrag till betäckande af kostnaden för den nya byggnaden. Denna tomt innehöll nemligen omkring 140,000 qv. fot och man antog att den komme att betinga hög köpeskilling. Det nya institutet är nu för länge sedan färdigt; och Kongl. Maj:t har visserligen utfärdat ett bref om, att den gamla tomten borde försäljas, men sedan har Kongl. Maj:t i ett annat bref förordnat, att med försäljningen skall tills vidare anstå; och ännu har någon försäljning icke kommit till stånd. Nu kan hända att Kongl. Maj:t, på samma sätt som då, förordnar om uppgörande af kontrakt om de nya kasernbyggnadernas uppförande och att sedermera försäljningen kommer att fördröjas; och derför borde Utskottet mera bestämdt hafva uttryckt, att försäljningen bör gå förut. Derför anser jag bäst att nu bifalla reservationen; frågan får då hvilat till nästa riksdag och kan blifva föremål för förnyad ompröfning.

Hans Excellens Herr Statsministern *Themptander*: Chefen för landtförsvarsdepartementet har redan så väl i sitt anförande till statsrådsprotokollet som äfven nu framhållit skälen för bifall till Kongl.

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Maj:ts proposition. Det synes mig också att en viss öfvertygelse om ändamålsenligheten af de åtgärder, som här blifvit föreslagna, på de flesta håll gör sig gällande, men å andra sidan visar sig en viss benägenhet råda att ändock söka åstadkomma ett uppskof. Chefen för landtförsvarsdepartementat har emellertid påpekat, att de skäl, som anförts till förmån för ett uppskof, icke kunna anses väga synnerligen tungt. Den omständigheten, att man finner de uppgjorda förslagen till kasernbyggnader kunna medgifva någon nedsättning i kostnaden, kan mycket väl stå tillsammans med ett bifall till Stats-Utskottets förslag, då i detta just hemställes om en särskild skrifvelse till Kongl. Maj:t, fästade uppmärksamheten på önskvärdheten af förenklingar och åtgärders vidtagande till kostnadens nedbringande så långt som möjligt. Att regeringen i det afseendet är villig att ställa sig till efterrättelse Riksdagens önskan så långt sådant kan ske och de föreslagna byggnadernas bestämmelse och ändamålsenlighet medge, derom ber jag herrarne vara fullt öfvertygade. De öfriga skälen för uppskof synas mig icke heller särdeles bevisande. Ty den omständigheten, att man önskar, att försäljningen skall omfatta äfven det åt Litgardets till häst kasern för närvarande upplåtna tomtområdet, bör icke i någon mån hindra att besluta den försäljning, Kongl. Maj:t här föreslagit. Det är, såsom chefen för landtförsvarsdepartementet betonade, alldeles icke meningen och har aldrig varit af Kongl. Maj:t afsedt, att denna försäljning skulle ske på en gång. Tvärt om har meningen varit, att försäljningen skulle ske småningom, och då är det ju gifvet, att ett tillräckligt fält för försäljning finnes redan om Kongl. Maj:ts proposition antages, och att den omständigheten, att man låter anstå med försäljningen af Litgardets till häst kaserns tomt, ingalunda är egnad att minska utsigten till en fördelaktig försäljning sedermera jemväl af den tomtens, ty just derpå att byggnadsverksamheten drages åt detta håll, och att den reglering, som i Kongl. Maj:ts proposition afses, blifver genomförd, kommer det att bero, att hästgardeskaserntomten kan betinga ett gynnsammare försäljningspris. Det är således så långt ifrån att denna framtidstanke angående hästgardeskaserntomten bör i någon mån verka hinder att redan nu påbörja försäljning af tomtdelar i denna statsdel att den snarare kan anses verka motsatsen. Det är också denna sistnämnda hänsyn, nemligen afsigten att sälja endast så småningom, som man måste fasthålla, då man bedömer denna frågas ställning till Stockholms stad. Som herrarne erinra sig, har icke Stockholms stad gjort någon framställning i detta ämne eller yttrat någon önskan om denna reglerings genomförande. Men regleringen är nödvändig för att byggnadsverksamheten skall utsträckas till denna stadsdel; ty en reglering af gator måste ske innan något bebyggande kan komma i fråga. Det är ju gifvet, att kronan måste i detta fall underkasta sig samma vilkor, som ett enskildt tomtbolag måste ingå på för att få gatureglering verkställd; och, mine herrar, den omständigheten, att kronan ingår på detta, är just vilkoret för att affären skall ställa sig fördelaktig för kronan. Det vore en lätt sak att ställa det så, att hela området såldes på en gång; spekulanter skulle nog icke fattas. Saken blefve då mycket förenklad och för regeringen så till vida angenämare, som den

då fuge ett mindre ansvar. Men det är därför att det är i regeringens intresse, att denna affär realiserar på ett för statskassan förmånligt sätt, som regeringen tänkt sig, att försäljningen skulle fortgå endast så småningom, och då är det åter nödvändigt, att man får gatorna ordnade, ty man kan icke begära att få sälja mindre tomtområden om icke dessa ligga vid gator. Vill man åter öfverlåta affären i dess helhet till ett konsortium af köpare, då blir saken som jag sagt vida enklare, men icke så ekonomiskt fördelaktig, ty då skulle uppenbarligen detta konsortium, som genast fuge ingå på de af staden här föreskrifna villkoren, komma att på affären göra betydlig vinst, den regeringen hoppats kunna bespara åt statskassan. Men just därför att försäljningen är afsedd att blott succesivt ega rum och de speciella försäljningsvilkoren följaktligen icke kunna i hvarje fall underställas Riksdagens pröfning, såsom eljest vanligen är fallet, just därför är det som regeringen måste begära ett generellt bemyndigande af Riksdagen till denna försäljning, under antagande, att Riksdagen är sinnad att förtroendefullt lemna affärens vidare handhafvande i regeringens hand.

I denna Kammare har man ofta hört talas om önskvärdheten af att kunna inom för försvarvet befintliga tillgångar åstadkomma nödiga förbättringar i försvarsväsendet. Det är just åt denna sats regeringen i förevarande fall velat bereda tillämpning. Regeringen disponerar för dessa kaserner ett område, som till följd af dess läge kan anses ega högre värde än att det lämpligen bör användas till sitt nuvarande ändamål. Regeringen föreslår därför nu att realisera dessa tomter för att med köpeskillingen uppföra nya och tidsenliga kasernbyggnader i stället för de nu befintliga, hvilka äro otillfredsställande och dessutom delvis i det förfallna skick, att man ej kan undgå att under den närmaste framtiden anslå betydliga medel till deras nödortfiga iståndsättning. Och detta allt kan nu åstadkommas utan att bugeten behöfver betungas med ett enda öre, ja, det kan åstadkommas på ett sätt, hvarigenom till och med ett icke obetydligt öfverskott — beräknadt till nära 1,000,000 kronor — skulle komma statskassan till godo. För regeringen vore ingenting kärare — och jag vågar säga att jag har en viss förhoppning att regeringens önskan i detta afseende skall uppfyllas — för regeringen, säger jag, vore ingenting kärare än att detta öfverskott blefve ännu större än som på förhand beräknats. Äfven ur den nu angifna synpunkten förefaller det mig, att Kammaren borde fästa afseende vid den gjorda framställningen. Denna Kammare har en viss obenägenhet att bevilja *ökade* anslag för försvarvet, och de omröstningar, som för några dagar sedan egde rum, gäfvos vid handen, att denna Kammares majoritet icke var sinnad att låta regeringen i fråga om trängen och vapenöfningsanslaget behålla ens de medel, som redan funnos i stat uppförda. Det är visserligen en sanning, att de båda voteringarne fugo en gysam utgång vid rösternas sammanräknande i den gemensamma omröstningen, jag erkänner detta med tacksamhet till dem, som till denna utgång medverkade; men jag må också bekänna, att utgången dock icke var tillräcklig att hos mig betaga det uttryck af obehag, som jag erfor, då jag såg att denna Kammares ma-

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena uppläten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

roritet hade i voteringen om dessa frågor intagit en ställning mot regeringen, som jag icke väntat. Då var emellertid möjligt att hänskjuta frågornas afgörande till gemensam votering. Till följd af beskaftenheten af den sak, som här föreligger, är en sådan utväg icke möjlig. Förslagets framgång beror af det beslut Kammaren kommer att om en stund fatta, och jag ber derföre Kammaren allvarligt behjerta de skäl, som blifvit anförda till stöd för Kongl. Maj:t proposition och Stats-Utskottets derpå grundade hemställan, innan Kammaren undanskjuter ett förslag, på hvilket regeringen lägger synnerlig vikt.

Herr Magnus Jonsson: Som det synes af betänkandet, har jag låtit anteckna mig såsom reservant i den föreliggande frågan, och jag vill nu ange skälen, hvarföre jag det gjort.

Jag har ej reserverat mig mot att det skulle vara både nödigt och nyttigt, att de ifrågavarande byggnaderna flyttades eller mot att tomterna böra försäljas, utan skälen, hvarför jag anført min reservation, hafva varit de, att jag å ena sidan trodde, att man kunde aflåta en skrifvelse till regeringen med anhållan att regeringen ville i sammanhang med nu föreliggande fråga åvägbringa en utredning rörande Lifgardets till häst byggnader och stallar m. m., och å andra sidan ansåg jag, att det vore en fördel både för regeringen och staten, om man kunde få ett högre pris äfven för det nu till försäljning föreslagna området; ty jag tänkte, att om man hade garanti för att Lifgardets till häst kaserner och stallar flyttades, det hela skulle betinga ett proportionsvis högre pris. Detta är dock något som jag icke så noga förstår, men nog förefaller det mig, som om denna min tanke vore riktig. Den egentliga anledningen till min reservation var således den, att jag trodde att det skulle vara till nytta att få alltsammans på en gång utan omkostnader för staten och att en skrifvelse skulle vara ett stöd för regeringen vid anordnandet af det hela. Jag trodde att ett sådant tillvägagående icke skulle verka menligt för regeringen eller staten, utan till stor nytta. Men då jag inser nödvändigheten af att få de nuvarande kasernbyggnaderna snart ombyggda och att de i annat fall skulle tarfva dyrbara reparationer, så får jag säga, att jag är regeringen tacksam derför att den framkommit med detta förslag, ty jag kan icke se annat, än att det är förestäfvadt af god omtanke för statens finansiella ställning, och man får icke alltid se att sådan omtanke egnas liknande ärenders behandling. Det kan ju emellertid hända att jag misstager mig i att det kan gå för sig att inkomma med alltsammans på en gång eller att saken skulle kunna tåla ett uppskof på ett år, och på den grunden vill jag icke göra något yrkande, ty jag inser nödvändigheten af att byggnaderna måste ombyggas eller repareras, och när så är, kan det möjligtvis vara välbetänt att låta den partiella delen af byggnadsfrågan gå igenom nu, då regeringen sedan kan tänka på det öfriga. Jag skulle önska att detta skedde så fort som möjligt, ty om man hade utsigt att få dessa stall bortflyttade till annan plats, skulle vid en blifvande försäljning ett högre pris kunna betingas för dessa tomter. Jag ber att på sam-

ma gång få nämna, att det icke varit något misstroende mot regeringen, som förestafvat mitt åtgörande i denna fråga.

Herr Johannes Jonson: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant mot det af Utskottet afgifna betänkande, gjorde jag icke detta, derför att jag ville instämma i den af Herr Sven Nilsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen. Jag vet alltför väl att den ifrågasatta ombyggnaden af gardeskasernerna är af högsta behof påkallad, i synnerhet Svea gardes kasern, hvilken, efter hvad vi sett, är omöjlig att för framtiden begagna. Andra gardets kasern lär deremot vara i betydligt bättre skick och kunna användas ännu några år. Skall man tänka på den nu föreslagna tomtförsäljningen, är det dock alldeles i sin ordning, att äfven denna kasern försäljes och bortflyttas. De betänkligheter, jag härvid hyst så väl under frågans behandling på afdelningen, der jag varit med derom, som äfven sedermera inom Utskottet, hafva afsett det oegentliga deri, att staten skall afgiftsfritt öfverlåta så stora områden till Stockholms stad, som beräknats för esplanaden och den stora gata, som skall framdragas från Klara Södra Strandgata till Lifgardets till häst kasern. Jag har nemligen ansett, att denna areal vore alldeles för stor för att afstås utan all ersättning. Hvad sjelfva kostnaden angår, så synes visserligen den för uppförandet af nya kasernetablissemetet beräknade summan vara ganska högt tilltagen, men, om vi se tillbaka, tror jag, med den erfarenhet vi hafva om föregående anslag till byggnader för statens räkning, att vi icke böra beklaga oss, om det begärda anslaget endast räcker till. — Det var icke länge sedan vi anslogo 1,000,000 kronor till uppförande af ett nytt artillerietablissemetet och denna summa räckte ej. Samma förhållande var också bland annat med nya Posthuset, der anslaget endast räckte till tak och väggar, så att Riksdagen måste bevilja ett ytterligare anslag till inredning och värmeledning. Samma förhållande blir det nog också här. Jag har varit med om att på afdelningen granska arkitekternas kostnadsförslag och jag är öfvertygad, att för kasernernas uppförande i enlighet dermed skall må hända erfordras större tillskott än som nu äskats. Jag kan icke underlåta att framhålla att enligt Kongl. Maj:ts förslag har Stockholms stad blifvit för mycket gynnad. Då man tänker sig att Stockholm vid reglering af Gref-Magnigatan, som går förbi Andra Gardets kasern, skall der till kostnadsfritt erhålla så mycken mark, utan att derför ersätta staten, såsom man brukar få göra med andra tomtigare, kan man icke anse detta vara i sin ordning, i synnerhet som till Gref-Magnigatans utvidgande och Esplanadens anläggning skulle tagas i anspråk halfva den plats, der nyssnämnda gardeskasern nu är belägen. Jag anser för öfrigt att man så mycket mindre bör afstå hela denna stora areal utan ersättning, som den säkerligen är större än behofvet kräfver. — Jag har likväl velat uttala skälen för min åsigt, öfvertygad som jag är att Kongl. Maj:ts regering skall se till, att hvad som står skrifvet i sista momentet af betänkandet också blir uppfyllt, nemligen att nödig sparsamhet iakttages vid arbetets utförande och att statens fördel

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Angående
försäljning af
viss kronan
tillhörig, åt
gardes-
regementena
upplåten
mark i
hufvudstaden
m. m.
(Forts.)

tillgodoses vid tomtregleringen. Jag har icke något vidare att tillägga, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Andreasson: Då denna fråga behandlades inom Stats-Utskottet, sökte jag efter bästa förmåga sätta mig in i densamma, för att kunna bedöma om man dertill borde lemna bifall eller icke. Jag besökte därför såväl de gamla kasernerna som den plats, der det är fråga om att bygga de nya, men jag har dervid funnit att en ytterligare utredning erfordras och att frågan bör skärskådas från ännu flera synpunkter. Detta är också orsaken, hvarför jag icke kunnat instämma i nu föreliggande förslag. Man behöfver endast kasta en blick på den karta, som finnes bifogad Kongl. Maj:ts proposition, för att inse att tomterna blifvit så sönderstyckade, att deras värde icke kunnat blifva detsamma, som om regleringen skett på annat sätt. Härom skall jag dock nu icke vidare yttra mig, då jag derutiinnan instämmer med Herr Pehr Pehrsson och i flera andra afseenden är af honom förekommen. Jag har icke kunnat anse det vara riktigt att förlägga ett nytt kasernetablissemang på den plats, som dertill nu är föreslagen, ty den skulle, sedan de ifrågavarande tomterna blifvit försålda och bebyggda, blifva en af Stockholms vackraste stadsdelar; och jag tror icke att man bör förlägga kasernbyggnader så alldeles in på denna stadsdel. Detta skulle också i många fall kunna vara mindre behagligt för den kring kasernerna boende befolkningen. Jag tror äfven att man kunde få dessa byggnader uppförda för mycket billigare pris, om de flyttades till en annan mera aflägsen plats, t. ex. Ladugårdsgärdet, och att man borde uppgöra en plan för så väl hästgardets som de begge fotgardesregementenas kaserners förflyttning till denna plats. Det kan väl icke heller vara bra att dessa ynglingar, som skola ligga i kasernerna ett par års tid, genast när de komma utom dörren mötas af stadslifvets frestelser. Det har visserligen i statsrådsprotokollet blifvit framhållet, att den föreslagna flyttningen äfven i sedligt afseende vore önskvärd. Men ser man frågan ur den synpunkten, så tror jag att man måste medgifva att kasernerna helst böra förläggas till någon mera aflägsen del af staden eller utom densamma, der man kunde hafva tillräcklig plats att inrätta flera nyttiga anstalter för gardisterna.

Hur jag än ser saken, kan jag således icke finna det vara välbetäckt att förlägga dessa stora kaserner alldeles in på en stadsdel, som, då man tager i betraktande dess närhet till sjön och de många nya hus, som der snart skola uppstå, skall blifva en af de vackraste i hufvudstaden. Jag anser det därför vara skäl att taga hela denna fråga i förnyadt öfvervägande. Chefen för Lifgardesbrigaden anför i sitt yttrande rörande bibehållandet af lifgardesregementenas kaserner på deras nuvarande platser, men deras försättande i tillfredsställande och tidsenligt skick: "De sålunda anförda olägenheterna syntes i och för sig tillräckligt tala emot lämpligheten att nedlägga ofvan beräknade stora kostnader på de nuvarande kasernerna." Detta säger han om de nu till ombyggnad föreslagna kasernerna. Men förhållandet är detsamma med hästgardets kasern, och således är det också olämpligt att nedlägga så

stora kostnader på denna. Vidare har chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrat till statsrådsprotokollet: "Den anförda utredningen torde tillika, såsom jag förut antydde, gifva vid handen att i förhållande till de mycket betydliga kostnader, som måste nedläggas på de gamla kasernetablissemanten, derest man vill söka bringa dem i tidsenligt skick, resultatet ingalunda blefve tillfredsställande." Ja, det är sant. Men derefter yttrar departementschefen att den föreslagna platsen för de nya kasernerna, hvilken består af ofruktbara bergplatåer, icke kan hafva något värde, men att den utgör till tomter för kasernerna särdeles lämplig mark. Jag anser deremot att denna plats dels för sitt goda läge intill en snart blifvande ny stadsdel och dels för sin rikedom på sten har ett ganska stort värde. Jag vill visst icke klandra förslaget att bygga nya kaserner, ty jag vet ganska väl att de äro behöfliga; men om frågan uppskjutes ett år, så torde derigenom icke ske någon olycka. Och då frågan behöfver ytterligare utredas äfven i afseende på staden och dess fördelar, så tror jag det vara bäst att se tiden an. Jag tror att staden nu skulle få mer än den borde ha. Stockholms stadsfullmäktige yttra i sitt utlåtande bland annat: »På grund af det nu anförda och under vilkor att på staden utan ersättning öfverlättes eganderätten till så väl marken för nedan nämnda nya gator eller gatudelar som den kronan tillhöriga mark för den 48 meter breda esplanaden från Ladugårdslands tull till Strandgatan, samt att staden icke drabbas af någon kostnad för nämnda, nu föreslagna nya gators eller gatudelars fullständiga ordnande med afloppsledning och tuktad sten i både kör- och gångbanor, de senare inom huggna kant- och rännstenar, hafva stadsfullmäktige med anledning af den mottagna remissen dels beslutat» etc. Det förefaller mig som om det vore Stockholms stad, som allt för mycket dikterat beslutet här vid lag och att det är staten som får sitta emellan.

På sid. 11 säger Utskottet: "Då Utskottet sålunda ansett, att jemväl den till Lifgardets till häst kasern nu upplättna plats borde afyttras, har Utskottet i sammanhang dermed velat framhålla, att upplåtandet af detta område till byggnadsplatser möjligen torde föranleda en förändrad tomtindelning af jemväl den af Kongl. Maj:t nu till försäljning föreslagna mark."

Då Utskottet således anser regleringen icke vara sådan som den borde vara, så förstår jag icke huru Utskottet kunnat komma till det resultat som skett. Hvad beträffar momentet att "Riksdagen vid anmälan om detta beslut må anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida, genom förenkling i den i fråga satta byggnadsplanen samt nödig sparsamhet vid utförandet, någon minskning i den nu beräknade kostnaden för de nya kasernetablissemanten må kunna beredas" anser jag detta moment vara af alldeles intet värde. Det är i statsrådsprotokollet uttaladt, att nya kasernbyggnader måste i en icke aflägsen framtid anskaffas och behofvet kan nog kännas trängande för dem, som äro i de gamla kasernerna inhysta, men ej är kasernernas nybyggande så angeläget, att detta ärende derfor behöfver brådstördadt afgöras och att man icke kan lemnas någon tid att tänka på saken. Jag tror att frågan bör anstå till nästa riksdag då alla

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena uppläten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena upplåten mark i husvudstaden m. m.
(Forts.)

kunna enas om antagande af ett förslag, som är lämpligare än det nu framlagda. Jag medgifver väl att detta förslag innebär ett fyndigt sätt att förskaffa sig penningar, då det är fråga om anslag till stora byggnader, men det har också sina betänkligheter, ty är tiden för försäljningen ej lämplig, så bör man icke påskynda densamma endast därför att man är i penningbehof. Man säger väl, att här icke kan vara fråga om någon förlust i detta hänseende. Jag kan visserligen icke bedöma om dessa tomter kunna betinga 5 eller 10 kronor qvadratfoten i medeltal, men jag har dock hört att andra tomter vid Strandgatan betalats med 10 kronor per qvadratfot. Hvad som äfven synes mig märkvärdigt är att i Kongl. Maj:ts proposition föreslås att behålla en del tomter vid sidan af den blifvande Esplanaden, som skulle komma att dragas igenom kasernområdena. Men jag förstår ej hvarför man, då kasernerna nu i sin helhet skulle flyttas, på detta sätt skulle behålla en bit här och en bit der. Herr Statsministern har behagat yttra, att Kammaren borde genom sitt beslut i denna fråga lemna ett förtroendevotum. Jag klandrar icke regeringen för det den framkommit med detta förslag, ty den deri liggande omsorgen om de kasernerade ynglingarnes bästa är all aktning värd, och jag vill icke säga nej till hvad som verkligen är behöfligt. Men jag önskar att frågan nu behandlas i och för sig och vill icke att den skall sammanföras med ett förtroende- eller misstroendevotum, hvilket jag hoppas regeringen icke heller vill. Och kan regeringen framkomma med ett om möjligt lämpligare förslag, hoppas jag att regeringen skall göra detta. Under denna förhoppning biträder jag också reservanternas mening.

Herr *Janson* i Karlshed instämde med Herr *Andreasson*.

Herr *Wieselgren*: Vill staten inlåta sig i ett affärsföretag, så är min öfvertygelse den, att staten också bör dervid förfara såsom andra affärsmän — således: begagna sig af gynsamma konjunkturer samt endast under sådana inlåta sig på affärsföretag som fullständigt bero af dylika. Jag är för min del ingalunda säker på, att de konjunkturer, som nu råda, skola räcka länge, och jag är icke ens viss att de räcka tillräckligt länge för att regeringens förslag skall kunna genomföras. Jag delar i detta afseende det af representanten på stockholmsbänken uttalade tvifvel. Men hvad för mig är ännu klarare är, att möjligheten för sakens genomförande genom ett uppskof till nästa år skulle ytterligare förminska, emedan konjunkturerna i detta afseende då antagligen skola hafva blifvit vida sämre än nu. För min del hyser jag ingen betänklighet att ingå på regeringens förslag och är förvissad att regeringen för sakens genomförande skall göra allt hvad skäligen omtanke och sparsamhet kräfver. Jag vill således icke af någon misstro i detta hänseende afslå förslaget. Regeringen har i sanning allt för ofta haft ledsam erfarenhet af hvad det vill säga att begära anslag hos Riksdagen, synnerligast för kasernbyggnader och andra militära ändamål, för att den ej måste antagas låta sig angeläget vara att noga tillvarataga de tillgångar, som af

denna affär kunna härflyta. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Med Herr Wieselgren instämde Herrar *Hedin, Lönegren, Friherre Stackelberg, Wallberg, Andersson* från Malmö, *Waldenström, Wendt, Ahlström, Smith, Hammarberg, Helander, Söderblom, Arkusiander, Blomberg, Wagenius, Tundal, Grafström, Joh. Ohlsson, Meyer, von der Lancken, Svartling* m. fl.

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Härefter yttrade

Herr Petersson i Runtorp: Jag skulle icke hafva begärt ordet om igen, om jag icke ansett mig aldeles tvungen dertill för att rätta den missuppfattning, som en talare på skånebänken påstod att jag gjort mig skyldig till i afseende på denna byggnadsfråga. Han sade, att jag fått min erfarenhet i detta fall genom att bygga gästgifvaregårdar. Jag har aldrig byggt någon gästgifvaregård och aldrig innehaft någon sådan. Jag söker att sätta mig in i frågorna, innan jag fattar mitt beslut; men detta synes denne talare icke hafva gjort, ty då skulle han icke hafva framkastat de tillvitelser mot mig som han gjorde. Jag har ansett det vara min skyldighet att, så godt jag förstår, uttala min tanke i saken. Om detta är orätt, må hvar och en bedöma; men jag kan icke afstå derifrån, äfven om jag skulle förörna en och annan.

Jag vill visst icke klandra Stockholms stad, därför att den önskar få esplanadens utsträckning kostnadsfritt öfverlåten på sig, utan jag klandrar i detta hänseende hufvudsakligen Stats-Utskottets förslag; och detta är hufvudskälet, hvarföre jag förordat reservationen. Jag vill på samma gång säga, att härmed icke af mig afses något mistroendevotum mot regeringen; jag tror, att regering och Riksdag böra samverka för att kunna utföra hvad som behöfves. Jag gillar den framställda planen, men jag tror den behöfver närmare begrundas både af regering och Riksdag.

Jag hoppas, att Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet icke skall onådigt upptaga, om jag vågar uttala en tanke, som föll på mig under denna diskussion. Här talas om, att staten skall reglera tomter, anlägga gator o. s. v. Jag har besett de nuvarande kasernerna; och då jag såg dessa 850 man, fick jag det intryck, att de jemte sin skyldighet som militärer äfven skulle kunna uträtta annat arbete; om man t. ex. af dem fordrade 100 dagsverken om dagen, d. v. s. ungefär ett dagsverke af hvarje man i veckan, så skulle de kunna uträtta mycket. Då Herr Statsrådet gått folkets önsknings till mötes i andra afseenden, skulle det måhända äfven kunna ske i detta fall. Det skulle troligen icke heller skada dem att påminna sig arbetet, jemte det de borde få en skälig uppmuntran i ersättning, som torde både i det ena och andra afseendet komma dem till godo då de återgå till landet och sjelfförsörjning. Jag ber om ursäkt, men på detta sätt skulle staten verkligen kunna göra en

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

praktig affär; den kunde då få kaserbyggnaderna uppförda till billigt pris.

Herr vice Talmannen L. O. Larsson: Jag har låtit anteckna mig som reservant mot Utskottets förslag, därför, att jag skulle komma i tillfälle att inom Kammaren uttala de åsikter, som jag hyser i detta fall, men som icke gjorde sig gällande inom Utskottet och icke i dess utlåtande äro nog tydligt och bestämdt uttalade. Jag har icke deltagit i diskussionen inom Utskottet angående denna fråga, men jag röstade för ett af Herr Carl Ifvarsson framställt förslag, som gick ut på att i skrifvelse fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på åtskilliga, denna fråga berörande förhållanden och begära ytterligare utredning. Detta förslag föll dock inom Utskottet, som antog det nu föreliggande betänkandet.

Man har nu yrkat bifall till reservationen, som afser en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Men äfven om denna Kammare bifaller det förslaget, blir ändå ingen skrifvelse af, enär Första Kammaren redan antagit Utskottets förslag, sådant det föreligger. Att bifalla reservationen, skulle sålunda icke hafva någon betydelse, enär ingen skrifvelse i alla fall komme att afgå till Kongl. Maj:t. Vid behandlingen af denna fråga inom Utskottet och sedan jag tagit del af handlingarne i ärendet, var jag af den åsigt, att byggnaderna skulle kunna göras billigare. Likaså hade jag den anmärkning mot förslaget, som här redan blifvit framställd, att Lifgardets till häst kasern äfven borde flyttas, hvarigenom tomterna skulle betinga högre pris. Det var dock ett annat skäl, som för mig var ännu mera talande. Jag ansåg nemligen orimligt, att Stockholms stad skulle få gatorna till skänks; jag trodde det vara stadens skyldighet att betala dessa gator. Ja, jag var till och med öfvertygad om, att så vore förhållandet; men detta bevisade endast min ringa kännedom i dessa frågor.

Jag gick nemligen då till en person, som deltagit i rätt stora tomtköp här i Stockholm, jag tror till och med i de allra största, och frågade om det icke alltid gick så till, att staden fick lösa till sig de delar af tomterna, som behövas i och för upptagande af nya gator och öppna platser; men till min stora öfverraskning fick jag till svar: nej, när vi köpa så stora tomtvidder, indela vi sjelfva gatorna och staden öfvertager dem först när de äro färdiga och underhåller dem sedan för framtiden och detta endast i de fall, att gatorna blifva så förlagda och så ordnade att de passa in med stadens regleringsplan. Jag säger, att detta öfverraskade mig, ty jag hade icke vetat, att det gick så till; men på samma gång blef jag öfvertygad, att då förhållandet var sådant med enskilda tomtegrare, så var det icke att hoppas, att Stockholms stad skulle visa något större tillmötesgående eller frikostighet mot staten än mot enskilde personer. Det var äfven ett annat skäl jag hade emot förslaget och som äfven ingick i det förslag till beslut, för hvilket jag röstade inom Utskottet. Det rörde den här i dag mycket omtalade esplanaden, som det är meningen att draga fram snedt öfver de i frågavarande tomterna. Jag vet icke om det går för sig att lägga den på annat sätt än nu är föreslaget, men om man

ser på den plankarta som finnes bifogad den Kongl. propositionen, tror jag knappt att det låter sig göra. Visserligen kommer denna esplanad att gå snedt, men skulle man på sätt några talare här föreslagit, låta den gå vinkelrätt ner ifrån Norra Humlegårdsgatan till Nybroviken, så kommer esplanaden att bilda två vinkelräta krökningar, och tvifvelaktigt är väl om det hör till en väl ordnad och anlagd esplanad att göra sådana krokar; men som sagdt, derom vågar jag icke uttala något bestämdt omdöme. Icke heller vågar jag hafva någon bestämd åsigt om lämpligheten af att lägga de nya kasernerna något längre bort än Kongl. Maj:t har föreslagit, men att lägga dem alltför långt bort torde väl äfven komma att medföra svårigheter. Jag kan icke anse det vara lämpligt, att dessa kaserner inrättas till slöjdskolor, såsom en talare önskade, sedan Riksdagen nu har skrivit till Kongl. Maj:t, att manskapet vid de värfvade trupperna, så snart hvad som är nödigt för tjensten inhemtats, skall afskedas för att kunna egna sig åt produktivt arbete. För att återkomma till frågan om esplanaden, så ber jag att få erinra, att det icke är staten, såsom några talare här synas föreställa sig, utan Stockholms stad som skall betala den dryga kostnaden för esplanadens ordnande; det framgår tydligen så väl af den Kongl. proposition som af Utskottets betänkande. Nu kan man visserligen tänka sig möjligheten af att staten kunde på en gång sälja hela denna stora areal, utan att behöfva taga någon befattning med gaturregleringen, och jag gjorde just den invändningen till den person, som jag vände mig till för att få upplysningen om dessa förhållanden. Ja det går nog an, svarade han; men då kommer köpet icke att bli föremål för någon konkurrens, ty affären blir då alltför stor, för att kunna framkalla flera spekulanter, och i allt fall måste den, som inlåter sig på affären, alltid taga i beräkning, att han skall utlagga gatorna för att få byggnadssomterna begärliga. Detta skäl fann jag äfven vara mycket riktigt, och genom att förfara på det sätt, att man säljer allt på en gång, vinner man sålunda ingenting.

Detta var de anmärkningar som jag hade mot förslaget, och hvilka man afsåg att få afhjelpa genom den skrifvelse, för hvilken äfven jag röstade inom Utskottet. Emellertid hafva vi dag från statsrådsbänken fått höra kraftiga försäkringar, att de betänkligheter som uttalats mot förslaget komma att af regeringen tagas i allvarligt öfvervägande. För min del kan jag icke finna annat än, att Riksdagen vid sådant förhållande bör genom att nu bifalla förslaget visa, att den hyser förtroende till regeringen. Det blir då en hederssak för regeringen att visa sig värdig ett sådant förtroende. För min del hyser jag det förtroende till regeringen, att jag kommer att rösta för Utskottets förslag, då de betänkligheter jag hyst genom uttalandet från statsrådsbänken blifvit häfda. Men det är naturligt, att om man icke tror på regeringens löften, utan hyser misstroende till desamma, då bör man ju rösta för bifall till reservationen. För min del hyser jag, som sagdt, förtroende till regeringen och kommer därför att rösta för Utskottets förslag. Ett afslag å Utskottets förslag kan nu icke betraktas annorlunda än som ett öppet misstroendevotum mot regeringen, och dertill anser jag vi sakna allt skäl.

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena uppläten mark i hufvudstaden m. m. (Forts.)

Herr J. H. G. Fredholm: Jag skall bedja att få tillkännagifva, att enligt min mening skulle ett afslag på hvad Kongl. Maj:t begärt och Utskottet tillstyrkt, vara ett slöseri med statens medel. Jag grundar denna min uppfattning derpå, att om icke förslaget nu antages, så synes det vara nödvändigt att bevilja betydliga medel till kasernernas reparation. En sådan reparation af kasernerna i afsigt att göra dem lämpliga till bostäder för manskapet ansåg jag vara ändamålslös, därför att jag har mig bekant, att der saknas nödigt utrymme, så att om någon af manskapet, t. ex. skulle vilja tillfredsställa sin läslust, så har han dertill ingen annan plats än sin säng. På denna grund anser jag det vara så mycket mera nödvändigt att nu bereda ökad kasernutrymme, som vi stå i begrepp att förvandla gardesregementena till soldatskolor, i det tjenstetiden för den värfvade soldaten hädanefter icke skall få blifva mer än 2 år.

Här hafva blifvit framställda en massa detaljanmärkningar mot förslaget. Jag vill icke ingå i något bemötande af dessa anmärkningar; jag vill blott nämna, att jag, oaktadt alla gjorda anmärkningar, anser nu framlagda förslag vara det bästa som blifvit framlagdt.

Den af ett par föregående talare framställda förmodan, att staden rättvisligen borde betala platsen för gatorna, torde dock böra bemötas. Det är tydligt och klart, att en tomt saknar allt värde, om den saknar utfartsväg, och hvad är gatan annat. Vill tomtegaren således åt sin tomt gifva det ökade värde, som den genom att ligga vid gata erhåller, så är det minsta man af honom kan fordra, att han kostnadsfritt tillsläpper mark till gatan. Det praktiseras också alltid så i Stockholm. Då staden icke har något särskildt behof af att anlägga gata, der anlägger den icke någon sådan, så framt ej tomtegaren släpper till plats. Der staden åter sjelf behöfver draga fram en gata, der får staden lösa sig till marken emedan vi för närvarande sakna en lag, hvarigenom tomtegarne kunna tvingas att för sådant ändamål släppa till mark. Denna bristfällighet i lagstiftningen synes mig dock icke Riksdagen böra söka att begagna sig af, i synnerhet som den i nu föreliggande fall icke kan det.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Andreasson: Den ärade talaren från Göteborg nämnde att man borde passa på att sälja dessa tomter nu, medan man får dem väl betalda. Jag vill erinra honom om att man har så många obegagnade tomter här i Stockholm, t. ex. på Kungsholmen, vid Karl den 15:des port, f. d. veterinärrättnings tomter m. fl., hvilka såsom obegagnade kunna försälas, att jag tror det man icke bör anföra det skälet för försäljningen af nu ifrågavarande tomter.

Här har yttrats att hvar och en som röstade emot detta förslag icke skulle vara vänligt stämd emot regeringen, utan vilja emot henne uttala ett klander, men jag förnekar detta; från min sida har något sådant icke afsetts. Jag har det största förtroende för regeringen och skall alltid erkänna att den består af dugliga män, som arbetat för statens bästa; jag har aldrig någonsin velat säga någonting annat. Jag har velat uttala detta, på det man icke måtte lägga mig till last

att jag uttalat något klander mot regeringen; jag är med om sjelfva saken, men anser blott att den hade kunnat ske på annat sätt.

Jag vidhåller emellertid mitt förra yrkande.

Herr Danielson: Som herrarne finna, är det rätt många som i denna Kammare haft en afvikande mening från Utskottets beslut. Inom Utskottet hyste äfven jag betänkligheter och ansåg att det vore betänkligt att sälja ifrågavarande tomter innan man fick klart för sig om icke hästgardeskasernen äfven borde flyttas, hvarjemte jag fruktade att hela området skulle på en gång säljas till ett konsortium och falla i händerna på spekulanter, som skulle skapa sig en oskälig vinst. Då nu af regeringens ledamöter försäkrats att Kongl. Maj:t icke på en gång skall utsläppa alla dessa tomter i marknaden och tomterna invid hästgardeskasernen icke skulle komma att säljas för rän man beslutit i fråga om denna, så har en del af mina betänkligheter fallit och då jag icke kan neka till att dessa tomter äro så dyra att begagna som exercisplan åt gardessoldaterna samt vi i motsatt fall kunna förvänta att till nästa riksdag få en proposition på en half million till förbättrande af de gamla kasernerna, så förefaller det mig, att det kan vara skäl att redan nu låta regeringen taga frågan om hand. Det har ej skadat att frågan här kommit under öfverläggning och fått vidare utredning. Jag kan ej annat än tillönska att de nye rekryter, som komma att vinna inträde vid de ifrågavarande regementena, måtte finna goda och ändamålsenliga bostäder. Jag tror nemligen, att man bör med välvilja och uppmuntran möta de unge män, som komma att ingå vid den värfvade stammen, och sådant sker bland annat genom att åt dem skaffa hyggliga lokaler, hvilket de nu ej hafva.

Jag vill således i korthet säga, att de betänkligheter jag hittills haft mot förslaget, numera efter de yttranden, som från regeringens sida afgifvits, blifvit häfda, helst jag är öfvertygad att regeringen kommer att tillse, att all möjlig sparsamhet iakttages. Jag tror derföre att Kammaren bör kunna antaga Utskottets förslag, och skulle gerna se, om vi lemnade vårt bifall härtill så enhälligt som möjligt.

Herr Sven Nilsson: Jag begärde ordet egentligen för att rätta en missuppfattning från regeringsbänken, Herr Krigsministern uttalade nemligen att reservanternas icke haft annat skäl för sin åsigt, än det som skulle hafva gjort sig gällande i denna Kammare vid behandlingen af fjerde hufvudtiteln, som han antagligen upptagit mot sig personligen. Jag ber få förklara, att denna hans uppfattning i alla afseenden är oriktig. Det har icke varit personliga skäl, som legat till grund för denna reservation, lika litet som vid behandlingen af andra frågor, utan endast, och särskildt i den föreliggande frågan, en önskan att få densamma fullkomligare utredd, än den för närvarande är. Jag kan således för min del icke taga denna beskyllning åt mig; jag tror att jag i detta fall äfven för mina kamraters i Utskottet talan och anhåller att regeringen icke heller måtte fatta föreliggande reservation på detta sätt. För min enskilda del var jag verkligt till

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

*Angående
försäljning af
viss kronan
tillhörig, åt
gardes-
regementena
upplåten
mark i
hufvudstaden
m. m.
(Forts.)*

en början böjd för att biträda det Kongl. förslaget i Utskottet, men de anmärkningar som framställdes mot förslaget och den korta tid vi hade på oss att behandla detta ärende, gjorde att jag trodde det regeringen kunde nöja sig med ett uppskof af frågan på endast ett år. Då jag befarade ett naket afslag å hela förslaget, trodde jag, att man skulle mera tjena både regeringen och förslaget genom att icke rösta för ett naket afslag, utan, genom att söka få frågan uppskjuten med begäran att den å nyo skulle framläggas till nästa riksdag att regeringen dermed skulle kunna vara nöjd. Det är för öfrigt för mig alldeles uppenbart, att frågan icke längre kan uppskjutas, ty kasernerna äro af den beskaffenhet, att en ombyggnad måste ega rum eller också en betydande reparation vidtagas. Äfven om en reparation kommer till stånd, så kunna i alla händelser kasernerna icke göras ändamålsenligare och därför anser jag det vara fullt berättigadt af regeringen att nu framkomma med detta förslag och att frågan bör afgöras snart. Äfven i afseende å försäljningen af jorden anser jag regeringen handlat rätt, men af de skäl jag anfört i min reservation, trodde jag man skulle kunna få frågan bättre utredd till nästa år. Men då regeringen dels genom det skrivelseförslag, som föreligger i punkten b) och dels genom motiveringen i Stats-Utskottets betänkande bör få kännedom äfven om den del af motiveeringen, som handlar om öfverlåtande af en del af tomterna på Stockholms stad, så kunna en del af de betänkligheter jag haft falla. Som jag också tror att regeringen med anledning af denna skrivelse skall rätta sig efter Riksdagens önskan i detta fall och då regeringen fäster stort afseende på att få frågan afgjord redan vid denna riksdag, så vill jag för min del icke vidare hålla på den reservation, som jag afgifvit i Utskottet.

Herr *Gunnar Eriksson* instämde i detta yttrande.

Herr *Folke Andersson*: Jag måste erkänna att Kongl. propositionen har mycket tilltalat mig, ehuru jag ansett, att frågan möjligen kunde tåla ett uppskof. Jag trodde nemligen ej att kasernerna voro i det dåliga skick, som jag sedan fått se. I stället för de stora summor, som man skulle behöfva kosta på de nuvarande kasernernas iständsättande, och ändå icke få dem ändamålsenliga, tycker jag det vara bättre att med afkastningen af de nuvarande tomternas försäljning uppföra nya byggnader, helst jag tror att regeringen dervid kommer att handla i statens bästa intresse. Af dessa skäl yrkar jag således bifall till Utskottets förslag.

Herr *Lyttkens*: Det förundrar mig, att Stats-Utskottets ledamöter från denna Kammare icke kunnat sätta sig in i denna fråga, utan upptaga Kammarens tid för att vederlägga sin egen reservation. Jag tycker, att de hade kunnat sätta sig in i dessa gaturegleringsfrågor, innan de reserverade sig. För egen del instämmer jag i yrkandet om bifall till Utskottets förslag, men har icke kunnat underlåta att uttala ett klander mot reservanternas i denna fråga. Man bör, synes det mig, kunna lita på sina förtroendemän och fordra af dem att de sätta

sig in i de saker, som förelägges dem till behandling, ty de ha ju rättighet att infordra upplysningar och förklaringar, och denna fråga angående gatuinköp står redan i Kongl. Maj:ts proposition, så der kunde de hafva läst det.

Angående försäljning af viss kronan tillhörig, åt gardes-regementena upplåten mark i hufvudstaden m. m.
(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag å densamma och bifall i stället till Herr Sven Nilssons vid utlåandet fogade reservation, dels ock slutligen afslag å så väl Utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr Talmannen gaf propositioner i öfverensstämmelse med dessa yrkanden samt förklarade sig anse röstöfverigt förefinnas för den förstnämnda meningen. Som votering begärdes blef, sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Herr Sven Nilssons reservation, en omröstningsproposition af följande lydelse uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under litt. A. mom. 1:o af Utlåtandet N:o 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag till beslut i ämnet, som innefattas uti den af Herr Sven Nilsson m. fl. afgifna, vid utlåandet fogade reservation.

Voteringen, på öfligt sätt verkställd, utvisade 148 Ja mot 40 Nej; och hade Kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Mom. 2-4 äfvensom punkten B.

Bifollos.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens i detta sammanträde fattade beslut.

§ 11.

På derom af Herr Talmannen gjord hemställan beslöt Kammaren, att Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1886, skulle uppföras främst å föredragslistan för morgondagens sammanträde.

§ 12.

Upplästes följande till Kammaren ankomna sjukbetyg:

Att Riksdagsmannen för Kalix domsaga Herr Major J. Rutberg under Mars och April månader till följd af svår kronisk lungkatarr varit förhindrad inställa sig vid riksdagen och fortfarande lider af samma sjukdom, intygas

Neder-Kalix den 5 Maj 1885.

Ferdinand Hjertstedt,
e. provincialläkare
i Neder-Kalix distrikt.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 4 e m.

In fidein

H. A. Kolmodin.